

Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen

*Rapport om IAF:s omfattningsstudier
Rapport 2019:1*

Om IAF

IAF har regeringens och riksdagens uppdrag att verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring.

Vi har bemyndigande att utfärda föreskrifter inom arbetslöshetsförsäkringen.

I instruktionen uttrycks att IAF ansvarar för tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen.

Vi ska också följa utvecklingen på arbetslöshetsförsäkringens område och ta de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till.

Dessutom har vi tillsyn över Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans arbete med sanktioner inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen.

Förord

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har efter överenskommelse med Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (FI 2016:07) genomfört omfattningsstudier av hur mycket arbetslöshetsersättning som betalas ut för mycket eller för lite. Omfattningsstudierna har genomförts genom ett antal delstudier riktade mot arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingen under perioden april till oktober 2018. Resultatet av omfattningsstudierna har lämnats över till delegationen den 20 december 2018.

Denna rapport är IAF:s egen redovisning av omfattningsstudierna och här redovisas även IAF:s slutsatser.

Rapporten har utarbetats och föredragits av Fredrik Karlman och Niklas Ottosson. I arbetet har även Erik Grape och Urban Nilsson deltagit. Granskningen av Arbetsförmedlingen har genomförts av David Andersson, Jessica Edelbro Laurell, Tuula Forsberg, Veronica Jansson, Christel Johansson och Martin Johansson. Granskningen av arbetslöshetskassorna har genomförts av Miriam Ben Hadj Ali, Martin Johansson, Fredrik Karlman (ansvarig), Pontus Lind och Camilla Pettersson. Kontrollen av sökta jobb har genomförts av Isabel Myrland och Yvonne Lifvenforth. Ärendeurval, statistik, samkörningar och beräkningar har gjorts av Rickard Persson och Niklas Ottosson (ansvarig). Vid den slutliga beredningen av ärendet har enhetschefen för rättsenheten Lena Aronsson och enhetschefen för granskningsenheten Annelie Westman deltagit. Enhetschefen för analysenheten Jessica Idbrant har fattat beslut i ärendet.

Katrineholm den 19 mars 2019.

Jessica Idbrant
Enhetschef

Fredrik Karlman
Utredare

Niklas Ottosson
Utredare

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	6
1 Inledning	10
1.1 Syfte.....	10
1.2 Övergripande metod.....	10
1.3 Rapportens disposition	12
2 Ärendegranskning	14
2.1 Rollfördelning inom arbetslöshetsförsäkringen	14
2.2 Granskning av Arbetsförmedlingen	16
2.3 Granskning av arbetslöshetskassorna	18
2.4 Kontroll av sökta arbeten i aktivitetsrapporter	20
2.5 Granskning av avslagsärenden	22
3 Samkörning av registeruppgifter	23
3.1 Studerande med arbetslöshetsersättning.....	23
3.2 Aktivt företagande med arbetslöshetsersättning	25
4 IAF:s registeruppgifter om återkrav	27
4.1 Regelverk och genomförande av granskningen.....	27
4.2 Resultat.....	27
5 Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen	30
5.1 Arbetsförmedlingen	31
5.2 Arbetslöshetskassorna	31
5.3 Uppskattning av totalsiffran	32
6 Slutsatser	35
6.1 Arbetsförmedlingen	35
6.2 Arbetslöshetskassorna	38
7 Käll- och litteraturförteckning	40
7.1 Författningar	40
7.2 Statliga utredningar	40
7.3 IAF:s rapporter	40
8 Bilagor	41
8.1 Metod.....	41

Sammanfattning

För att utreda hur stora de felaktiga utbetalningarna är inom arbetslöshetsförsäkringen har IAF bedrivit omfattningsstudier, som har inkluderat:

- slumpmässiga kontroller av ärenden med beviljade ersättningsperioder
- slumpmässiga kontroller av ärenden med avslagna ersättningsperioder
- samkörning av register för att upptäcka studier och företagande som inte anmälts till arbetslöshetskassan i ärenden där ersättning har betalats ut
- IAF:s egen registerdata över återkravsärenden.

Den slumpmässiga kontrollen av ärenden har genomförts genom att samma ärenden granskats hos både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. De felaktiga utbetalningarna avser 2017.

Felaktiga utbetalningar på grund av Arbetsförmedlingens hantering av underrättelser

När det gäller Arbetslöshetsförmedlingen och dess hantering av den så kallade kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen konstaterar IAF följande:

- Det är förhållandevis vanligt att det förekommer fel hos Arbetsförmedlingen som leder till att för få underrättelser till arbetslöshetskassorna skickas.
- Den vanligaste orsaken till att Arbetsförmedlingen inte skickar en underrättelse, trots att de enligt IAF:s bedömning borde göra det, är när en ersättningssökande missköter sitt arbetssökande.
- Det vanligaste sättet att missköta arbetssökandet är att den ersättningssökande inte i tillräcklig utsträckning söker lämpliga arbeten.

Resultatet av omfattningsstudierna bekräftar IAF:s tidigare granskningar av Arbetsförmedlingens arbete med underrättelser.

När det gäller kostnaderna för de fel som Arbetsförmedlingen begår konstaterar IAF följande. I ett scenario där systemet antas ha effekten att den ersättningssökande ändrar sitt sökbeteende efter att ha fått en sanktion, vilket får betraktas som huvudscenariot, uppgår de felaktiga utbetalningarna till 57–235 miljoner kronor. Det motsvarar 0,5–2 procent av utbetald ersättning 2017. Om

man i stället utgår från ett scenario där systemet inte antas ha någon effekt på den ersättningssökandes beteende, skulle de felaktiga utbetalningarna i stället uppgå till 860–1 400 miljoner kronor. Det motsvarar 7–12 procent av utbetald ersättning. Det är viktigt att notera att i det första scenariot har IAF tagit hänsyn till att de ersättningssökande som får sanktioner generellt ändrar sitt beteende efter att ha fått en sanktion. I sammanhanget bör konstateras att ju mindre sådana ändringar av beteendet som antas, desto större blir, allt annat lika, de beräknade felaktiga utbetalningarna.

Felaktiga utbetalningar på grund av arbetslöshetskassornas ärendehantering

Granskningen av arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden visar i huvudsak följande:

- Arbetslöshetskassorna gör förhållandevis få fel i de delar som granskats.
- De brister som förekommer rör oftast små belopp.
- Samtliga avslagsärenden hos arbetslöshetskassorna har varit korrekta.

De felaktiga utbetalningarna på grund av hanteringen hos arbetslöshetskassorna uppskattas uppgå till 38–154 miljoner kronor. Det motsvarar 0,3–1,3 procent av utbetald ersättning. Ungefär en tredjedel av detta belopp är fall där det utbetalats för lite ersättning.

Granskningen av ärenden där arbetslöshetskassorna har avslagit de ersättningssökandes begäran om ersättning visar att samtliga ärenden har handlagts av arbetslöshetskassorna på ett riktigt sätt. De sökande har därmed inte haft rätt till ersättning i något av dessa ärenden.

När det gäller studier har IAF gjort registersamkörningar med Statistiska centralbyrån (SCB). Av samkörningen framgår att knappt 30 miljoner kronor betalats ut felaktigt, när ersättningstagare studerat och samtidigt fått arbetslöshetsersättning. Detta motsvarar ungefär 0,25 procent av utbetald ersättning.

I övrigt har arbetslöshetskassorna under 2017 upptäckt och krävt tillbaka felaktigt utbetald ersättning motsvarande ungefär 119 miljoner kronor. Det utgör ungefär 1 procent av utbetald ersättning.

IAF har också gjort en registersamkörning av personer som någon gång under 2017 fått arbetslöshetsersättning med företagarpuffgifter från SCB. Samkörningen har gjorts för att ta reda på om det finns företagande som inte anmälts till arbetslöshetskassan. De felaktiga utbetalningar som orsakats av sådant icke anmält företagande uppskattas till 15 miljoner kronor. Det motsvarar ungefär 0,1 procent av den utbetalda ersättningen för populationen.

Totalsumman av de felaktiga utbetalningarna (uppskattning)

Mot bakgrund av de uppgifter som räknats fram i respektive delstudie blir IAF:s mest sannolika uppskattning att den totala summan av de felaktiga utbetalningarna uppgår till 261–553 miljoner kronor. Detta under antagande att den ersättningssökande ändrar sitt beteende efter att denne har fått en sanktion. Det motsvarar 2,2–4,6 procent av den ersättning som har betalats ut 2017. Vid en beräkning med antagandet att det inte finns någon effekt när det gäller den sökandes beteende, vilket IAF bedömer vara mindre sannolikt, uppgår den totala felaktiga utbetalningen till 1 063–1 744 miljoner kronor. Det motsvarar 8,7–14,4 procent av den ersättning som betalats ut 2017.

Slutsatser

I denna rapport har IAF beräknat kostnaden av den felaktiga hanteringen hos Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. De felaktiga utbetalningarna som uppstår på grund av Arbetsförmedlingens hantering handlar i huvudsak om en underlåtenhet att skicka underrättelser i de situationer där man borde. Problemen med hanteringen har visats i flera av IAF:s tidigare rapporter. IAF anser att de ekonomiska konsekvenser som uppstår på grund av Arbetsförmedlingens hantering inte är acceptabla.

IAF har inte kunnat beräkna hur stora kostnaderna är för de felaktiga utbetalningar som blir följden av felaktiga uppgifter som de ersättningssökande lämnar i aktivitetsrapporterna. Denna granskning ger likväl en stark indikation på att de ersättningssökande inte alltid söker de arbeten som de redovisar i aktivitetsrapporterna.

Arbetsförmedlingen står inför stora förändringar och genomför i skrivande stund bland annat åtgärder för att stärka kontrollfunktionen. Effekterna av åtgärderna av kontrollfunktionen är svåra att bedöma i nuläget. Det är ändå viktigt att

kontrollperspektivet fortsatt beaktas och förstärks i det som blir kvar i Arbetsförmedlingens uppdrag. IAF förordar att Arbetsförmedlingen redan nu vidtar åtgärder för att stärka kontrollen av inlämnade aktivitetsrapporter. Detta kan göras till exempel genom stickprovskontroller. För att en sådan kontroll ska bli möjlig bedömer IAF att aktivitetsrapporteringen behöver utvecklas.

IAF vitsordar också Arbetsmarknadsutredningens bedömning att regeringen bör analysera en lösning där den sökanden på heder och samvete intygar att den inlämnade aktivitetsrapportens innehåll är riktigt.

De problem som IAF funnit hos arbetslöshetskassorna rör framförallt mindre beräkningsfel och i ett fåtal fall svårigheter att tillämpa regelverket. Kostnaden för att åtgärda dessa problem helt skulle, givet problemens art, sannolikt bli högre än nyttan.

Det tycks kvarstå vissa problem när det gäller handläggningen av ärenden där den ersättningssökande sagt upp sig på egen begäran, vilket har visats även i en tidigare IAF-rapport. Arbetslöshetskassorna behöver därför säkerställa fullgoda utredningar och bedömningar i denna typ av ärenden.

1 Inledning

IAF har under 2018 bedrivit omfattningsstudier inom arbetslöshetsförsäkringen, för att utreda hur stora de felaktiga utbetalningarna är. Omfattningsstudierna initierades genom att IAF tecknade ett avtal med Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (FI 2016:07) (Delegationen) om att lämna ett underlag om felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen. Delegationen är ett samlande organ som bland annat tar fram faktaunderlag till regeringen om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Faktainnehållet i den här rapporten har lämnats som underlag av IAF till Delegationen i december 2018. Slutsatserna i denna rapport har däremot tillkommit och är IAF:s egna.

1.1 Syfte

Uppdraget syftar till att IAF ska kunna uttala sig om omfattningen på de felaktiga utbetalningarna inom arbetslöshetsförsäkringen genom att granska enskilda ärenden samt göra statistiska samkörningar.

1.2 Övergripande metod

Rapporten består av ett antal delgranskningar. Resultatet av granskningarna redovisas i separata kapitel. I det här stycket redovisas det övergripande metodresonemanget.

IAF har granskat ärenden för 500 ersättningssökande som beviljats en ersättningsperiod med arbetslöshetsersättning. Urvalet av dessa ärenden har varit stratifierat¹ efter antalet månader som de ersättningssökande fått ersättning för. Stratifieringen bygger på ett antagande om att felaktiga utbetalningar mer sannolikt uppkommer i längre ersättningsperioder. Samtliga personer har varit ersättningstagare i mars 2018.²

Ärendena har separat granskats hos både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna, där regeltillämpningen hos respektive aktör stått i fokus. Ärendena har också granskats genom att de uppgifter om sökta arbeten som de

¹ Urvalsmetod där populationens ersättningssökande först delas in (stratifieras) i grupper som kallas *strata*. Ur varje stratum dras sedan ett slumpmässigt urval av i det här fallet ersättningssökande.

² Bilagan ger en utförligare beskrivning av urvalet.

ersättningssökande har lämnat i aktivitetsrapporterna har kontrollerats med arbetsgivare.

Vidare har IAF granskat 485 ärenden där de ersättningssökande inte beviljats arbetslöshetsersättning som de ansökt om. Eftersom IAF saknar egna registeruppgifter om sådana ärenden har arbetslöshetskassorna tagit fram underlaget och redovisat de ärenden där de fattat beslut om att avslå ansökan om ersättning under första kvartalet 2018. IAF har sedan kontrollerat ett slumpmässigt urval av dessa ärenden.

IAF har gjort registersamkörningar med Statistiska centralbyrån (SCB) när det gäller studier och företagande. Samkörningen för studier har gjorts för att ta reda på hur vanligt det är att de ersättningssökande inte anmäler studier till arbetslöshetskassan.

När det gäller samkörningen av företagarpuppgifter har den gjorts för att ta reda på om det finns företagande som inte anmälts till arbetslöshetskassan. I samkörningen ingick också sådana företag som uppgetts vara vilande, men som i realiteten har varit fortsatt verksamma under ersättningsperioden.

Båda samkörningarna omfattade samtliga personer som fått arbetslöshetsersättning utbetald någon gång under 2017.

1.2.1 Avgränsningar och utgångspunkter

För att skapa ett underlag inför vad som är relevant att fokusera på i omfattningsstudierna har IAF i samverkan med Delegationen bedömt arbetslöshetsförsäkringens huvudsakliga risker. Riskerna för felaktiga utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen bedömdes bestå dels av risken att beslutsunderlaget är felaktigt, dels i risken att själva beslutet blir felaktigt, beroende på underlaget. Risken att själva utbetalningen skulle bli felaktig givet korrekta underlag och beslut ansågs vara försumbar.

De huvudsakliga riskerna för felaktiga utbetalningar bedömdes bero på bristande eller felaktiga uppgifter från den ersättningssökande eller en inte fullt ut fungerande kontroll av Arbetsförmedlingen. Centrala risker bedömdes vara att:

- den ersättningssökande inte har deklarerat hinder, till exempel varit sjuk, arbetat eller studerat
- den ersättningssökande missköter sitt arbetssökande utan att Arbetsförmedlingen meddelar detta till arbetslöshetskassan
- uppgifterna i ersättningsansökan inte är korrekta.

Felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning kan dels bestå av att det betalas ut för mycket ersättning, dels av att det betalas ut för lite ersättning. Risken för att det betalas ut för mycket ersättning bedömdes vara större än risken för att det betalas ut för lite ersättning.

De risker som IAF bedömt är viktiga men inte har kunnat undersöka är:

- utbetalningar till personer som även har vita inkomster
- utbetalningar till personer som har svarta inkomster
- arbetsgivarintygens äkthet.

Om detta förekommer handlar det alltid om felaktiga utbetalningar av för mycket ersättning. Därmed är uppskattningen av totalbeloppet enligt den här rapporten en säker underskattning av den verkliga omfattningen av felaktiga utbetalningar inom arbetslöshetsförsäkringen.

1.3 Rapportens disposition

Omfattningsstudiens olika delstudier redovisas i fyra olika kapitel:

Kapitel 2. Ärendegranskning

I kapitlet redovisas resultatet från granskningen av de 500³ personer (ärenden) som granskats på både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna.

Granskningen av Arbetsförmedlingen riktade in sig på om myndigheten följt reglerna och granskningen av arbetslöshetskassorna bestod i att kontrollera att kassorna handlagt och betalat ut ersättning enligt reglerna.

I kapitlet redovisas också kontroller av om de ersättningssökande i urvalet har lämnat korrekta uppgifter. Bland annat redovisas en kontroll av om de arbeten som de ersättningssökande lämnat uppgifter om i aktivitetsrapporten för april 2018 verkligen söktes.

Slutligen redovisas IAF:s granskning av ärenden där arbetslöshetskassorna fattat beslut om att de ersättningssökande inte har rätt till arbetslöshetsersättning.

Kapitel 3. Samkörning av registeruppgifter

I kapitlet redovisas först resultatet av den samkörning som IAF gjort för att utreda hur vanligt det är att ersättningssökande som har arbetslöshetsersättning samtidigt

³ 499 ärenden på Arbetsförmedlingen på grund av ett ärende delvis fallit bort.

studerar på eftergymnasial nivå, men inte har bidrag eller lån från Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Därefter redovisas samkörningen för att utreda hur vanligt det är att personer som får arbetslöshetsersättning antingen har ett företag eller att de startar företag, som de sedan inte lämnar uppgifter om till sin arbetslöshetskassa. I samkörningen ingick också företag som den ersättningsökande uppgett vara vilande, men som i realiteten varit fortsatt verksamma under ersättningsperioden.

Kapitel 4. IAF:s registeruppgifter om återkrav

I kapitlet redovisas uppgifter om 2017 års återkrav av arbetslöshetsersättning utifrån IAF:s registeruppgifter. I kapitlet redovisas också en orsaksindelning för återkraven enligt uppskattningar från arbetslöshetskassorna.

Kapitel 5. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen

I kapitlet redovisas de beräkningar som IAF har gjort av de felaktiga utbetalningarna. Till grund för beräkningarna är de olika delstudier som genomförts.

Kapitel 6. Slutsatser och rekommendationer

I kapitlet redovisas IAF:s samlade bedömning av förekomsten av felaktiga utbetalningar och rekommendationer för att åtgärda vanliga fel.

2 Ärendegranskning

Den som söker eller får arbetslöshetsersättning och inte sköter sitt arbetsökande ska i normalfallet få en sanktion på grund av sitt agerande. Det är Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna tillsammans som sköter hanteringen. I det här kapitlet redovisas resultatet av IAF:s granskning av ärenden på Arbetsförmedlingen och på arbetslöshetskassorna.

De viktigaste resultaten från IAF:s ärendegranskningar är:

- Det är förhållandevis vanligt att Arbetsförmedlingen inte skickar underrättelser i de situationer där de borde.
- Den vanligaste orsaken till att arbetsförmedlare inte skickar underrättelser fastän de borde är när en ersättningssökande missköter sitt arbetsökande.
- Arbetslöshetskassorna gör förhållandevis få fel och de brister som förekommer rör oftast små belopp.
- En stor andel av de arbeten som rapporterats som sökta i aktivitetsrapporterna har aldrig sökts.
- Samtliga avslagsärenden hos arbetslöshetskassorna har varit korrekta.

2.1 Rollfördelning inom arbetslöshetsförsäkringen

Tillämpningen av sanktionshanteringen i arbetslöshetsförsäkringen hanteras av två aktörer: Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna.

Arbetsförmedlingens uppgift vid tillämpningen av reglerna i arbetslöshetsförsäkringen är att kontrollera att de ersättningssökande som får eller begär arbetslöshetsersättning uppfyller de krav som finns för att de ska få ersättning. Ett viktigt verktyg för att utföra dessa kontroller är de aktivitetsrapporter som den ersättningssökande ska skicka in varje månad. När den ersättningssökande inte uppfyller kraven, ska Arbetsförmedlingen skicka information om detta till arbetslöshetskassan genom en underrättelse.

Arbetslöshetskassans uppgift är sedan att bedöma och besluta om den ersättningssökandes rätt till ersättning ska påverkas på något sätt på grund av den information som Arbetsförmedlingen skickar.

Eftersom Arbetsförmedlingen inte hanterar utbetalningen av arbetslöshetsersättning, leder Arbetsförmedlingens hantering inte direkt till några

felaktiga utbetalningar. De felaktiga utbetalningarna är i stället en följd av uteblivna underrättelser till arbetslöshetskassorna. När arbetslöshetskassorna inte informeras om och får möjlighet att ta ställning till alla situationer som skulle kunna leda till att sökande stängs av från ersättning, leder det till att ersättning kan betalas ut felaktigt.

Vad är en arbetslöshetskassa?

Arbetslöshetskassa är en förening vars verksamhet regleras i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK).

Arbetslöshetskassans uppgift är att handlägga ärenden om arbetslöshetsersättning, vilket innefattar myndighetsutövning. Delegeringen av myndighetsutövning har överlämnats till arbetslöshetskassorna med stöd av lag enligt regeringsformen (RF 12:4).

2.2 Granskning av Arbetsförmedlingen

2.2.1 Regelverk och genomförande av granskningen

Den ersättningssökande ska regelbundet redovisa sina aktiviteter för att ta sig ur arbetslösheten i en aktivitetsrapport.⁴ Utgångspunkten i aktivitetsrapporteringen ska vara den individuella handlingsplanen. Den ersättningssökande ska redovisa sina aktiviteter minst en gång per månad.⁵ Aktivitetsrapporten ska lämnas till Arbetsförmedlingen senast två veckor efter utgången av den period som rapporten avser.⁶

Om den som söker arbetslöshetsersättning missköter arbetssökandet, förlänger tiden i arbetslöshet eller orsakar sin arbetslöshet ska Arbetsförmedlingen underrätta arbetslöshetskassan om detta. Arbetsförmedlingen ska även underrätta arbetslöshetskassan om det kan antas att den ersättningssökande inte uppfyller de allmänna villkoren för rätt till ersättning.⁷ Arbetsförmedlingen ska skyndsamt underrätta arbetslöshetskassan om det kan antas att en ersättningssökande missköter sitt arbetssökande.⁸

Den ersättningssökande anses ha misskött sitt arbetssökande om denne gjort något av följande:

- utan godtagbart skäl inte medverkat till att upprätta en handlingsplan tillsammans med Arbetslöshetsförmedlingen
- utan godtagbart skäl inte lämnat in sin aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen i tid
- utan godtagbart skäl inte besökt eller tagit kontakt med Arbetsförmedlingen på överenskommen tid
- utan godtagbart skäl inte sökt anvisat arbete
- inte aktivt sökt lämpliga arbeten.⁹

Om den ersättningssökande missköter sitt arbetssökande, får det konsekvenser enligt en sanktionstrappa. Första steget i sanktionstrappan, det vill säga när den

⁴ 6 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (ALFFo).

⁵ 6 a § ALFFo.

⁶ Ibid.

⁷ 16 § p. 1–2 ALFFo. De allmänna villkoren för till arbetslöshetsersättning finns i 9 och 11 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF).

⁸ 16 § ALFFo.

⁹ 43 § ALF.

ersättningssökande inte tidigare misskött sitt arbetssökande, är att den sökande får en varning. Efterföljande misskötsel ska leda till en, fem respektive tio dagars avstängning från ersättning. Skulle det förekomma ett femte fall av misskötsel, ska den sökande helt stängas av från rätten till ersättning.

Om den ersättningssökande förlänger tiden i arbetslöshet ska denne stängas av från rätt till ersättning, om denne utan godtagbart skäl gjort något av följande:

- avvisat ett erbjudet lämpligt arbete
- genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat att en anställning inte kommit till stånd
- avvisat en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program där aktivitetsstöd lämnas.¹⁰

När den ersättningssökande förlänger tiden i arbetslöshet ser sanktionstrappan annorlunda ut än när denne missköter sitt arbetssökande. Vid förlängningen av tiden i arbetslöshet stängs den ersättningssökande av från ersättning vid det första tillfället under 5 dagar, vid det andra under 10 dagar och vid det tredje under 45 dagar. Vid ett fjärde tillfälle ska den ersättningssökande helt stängas av från ersättning.

Den ersättningssökande ska stängas av från rätt till ersättning i 45 ersättningsdagar om denne:

- utan giltig anledning lämnat sitt arbete
- på grund av otillbörligt uppförande skilts från sitt arbete
- utan giltig anledning lämnat ett arbetsmarknadspolitiskt program där aktivitetsstöd lämnas
- uppträtt på ett sådant sätt att Arbetsförmedlingen återkallat en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program där aktivitetsstöd lämnas.¹¹

Den ersättningssökande ska stängas av i 20 ersättningsdagar, om det är sannolikt att arbetet skulle ha varat högst tio dagar eller om programmet skulle ha pågått i högst tio dagar.

När den ersättningssökande orsakar sin arbetslöshet, stängs denne av från ersättning under 45 dagar en första och en andra gång. Vid ett tredje tillfälle inom en och samma ersättningsperiod ska sökanden stängas av från rätten till ersättning.

¹⁰ 43 a § ALF.

¹¹ 43 b § ALF.

Har en person blivit avstängd helt gäller att denne på nytt måste uppfylla ett arbetsvillkor, för att åter igen kunna få arbetslöshetsersättning.

IAF har granskat hur Arbetsförmedlingen hanterat de granskade ärendena och om hanteringen lever upp till vad som framgår av reglerna.

2.2.2 Resultat

Enligt IAF:s ärendegranskning har arbetsförmedlarna låtit bli att skicka 897 underrättelser fördelade på 219 ersättningssökande under perioden i de granskade ärendena.¹² I sammanhanget bör noteras att IAF har gjort en förhållandevis generös bedömning av vilka krav man kan ställa på den sökande. Merparten av dessa uteblivna underrättelser avser låg sökaktivitet i aktivitetsrapporten. Detta avser främst att den sökande inte i tillräcklig utsträckning söker lämpliga arbeten. Mindre vanliga orsaker är missade möten utan giltiga skäl (30) eller att den sökande tackat nej till en intervju eller ett arbete (2).

Knappt hälften av de sökande skulle alltså ha fått minst en underrättelse som istället uteblev. Det får därmed anses vara förhållandevis vanligt att det förekommer fel vid Arbetsförmedlingens handläggning av underrättelser.

2.3 Granskning av arbetslöshetskassorna

2.3.1 Regelverk och genomförande av granskningen

Granskningen av arbetslöshetskassorna omfattar de delar av reglerna i ALF och LAK som aktualiserats till följd av de ärenden som finns i urvalet. De största delarna har varit förstagångsprövningar¹³, återkrav av utbetald arbetslöshetsersättning och hanteringen av underrättelseärenden.

2.3.2 Resultat

I 33 av 500 granskade ärenden hos arbetslöshetskassorna upptäcktes någon form av felaktighet. IAF bedömer därmed att arbetslöshetskassorna gör förhållandevis få fel.

¹² Arbetsförmedlingen har också skickat 403 underrättelser under den undersökta perioden.

¹³ I bilagan finns en förklaring av vad en förstagångsprövning är och hur IAF granskar dem.

Av de 33 ärendena var 21 ärenden där dagpenningen betalats ut med för hög nivå (11 ärenden) eller för låg nivå (10 ärenden). Generellt har dessa felberäkningar bara lett till mindre skillnader i vad ersättningstagaren borde ha fått i dagpenning mot vad den faktiskt har fått. I fem fall har däremot felberäkningarna lett till att ersättningstagaren fått mer än 50 kronor per dag för mycket eller för lite. De största felberäkningarna har lett till att en ersättningstagare fått 395 kronor för lite per ersättningsdag och som mest har en arbetslöshetskassa betalat ut 145 kronor för mycket per dag. Genomsnittsbeloppet för de felaktigt beräknade dagpenningarna i absoluta tal var 75 kronor per dag.

I tre av de granskade ärendena har de ersättningssökande inte stängts av från ersättning under 45 dagar, trots att de saknat giltiga skäl för egen uppsägning. I två av fallen har de sökande uppgett medicinska orsaker till att de avslutat sina respektive anställningar. IAF bedömer ändå att de skäl som angetts inte är tillräckliga skäl för att avsluta anställningarna, eftersom de läkarintyg som lämnats in till arbetslöshetskassan inte styrker någon giltig anledning att lämna arbetet. I det ena fallet har läkarintyget dessutom utfärdats efter att anställningen avslutats.

I det tredje fallet har den ersättningssökande varit företagare och låtit sig bli utköpt från den verksamhet han drivit tillsammans med sina kompanjoner, sedan de blivit oense om företagets inriktning. Detta ska enligt IAF:s mening jämföras med att den ersättningssökande har orsakat sin egen arbetslöshet och därmed skulle ha stängts av från rätten till ersättning. I dessa tre fall blir de felaktiga utbetalningarna relativt stora (cirka 40 000 kronor/ärende), eftersom det rör sig om flera ersättningsdagar som infaller tidigt i ersättningsperioden.

I de resterande nio ärendena förekommer olika typer av fel som lett till att belopp har betalats ut felaktigt. Ett exempel på ärenden bland dessa är att arbetslöshetskassan inte fattat beslut om sanktion när de enligt IAF:s bedömning borde ha gjort det. Ett annat exempel är att arbetslöshetskassan beslutat om fel ersättningsnivå i samband med nyprövning (80 procent i stället för 65 procent).

2.4 Kontroll av sökta arbeten i aktivitetsrapporter

Som framgått tidigare ska merparten av alla ersättningssökande varje månad skicka in en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen. I aktivitetsrapporten ska de redovisa de arbeten som sökts, anställningsintervjuer som genomförts och andra aktiviteter som är avsedda att leda till arbete. Under 2017 lämnades i genomsnitt in 70 840 aktivitetsrapporter varje månad av arbetssökande som fick arbetslöshetsersättning under perioden. 96 procent bedömdes som ”ok” vid kontroll av Arbetsförmedlingens handläggare.

2.4.1 Genomförande av granskningen

IAF har kontaktat de arbetsgivare som de ersättningssökande har hänvisat till i sin aktivitetsrapport. Utannonserade arbeten har varit i fokus. Vid kontakt har arbetsgivarna fått besvara om personen sökt arbetet eller inte, eller om de inte vet. I de fåtal fall där arbetsgivarna har sökt igenom inkomna ansökningar utan att hitta den ersättningssökande, men uppger att sökande kan ha ringt eller skickat e-post, har IAF ändå bedömt att personen inte sökt arbetet, eftersom den inte skickat in en formell ansökan.

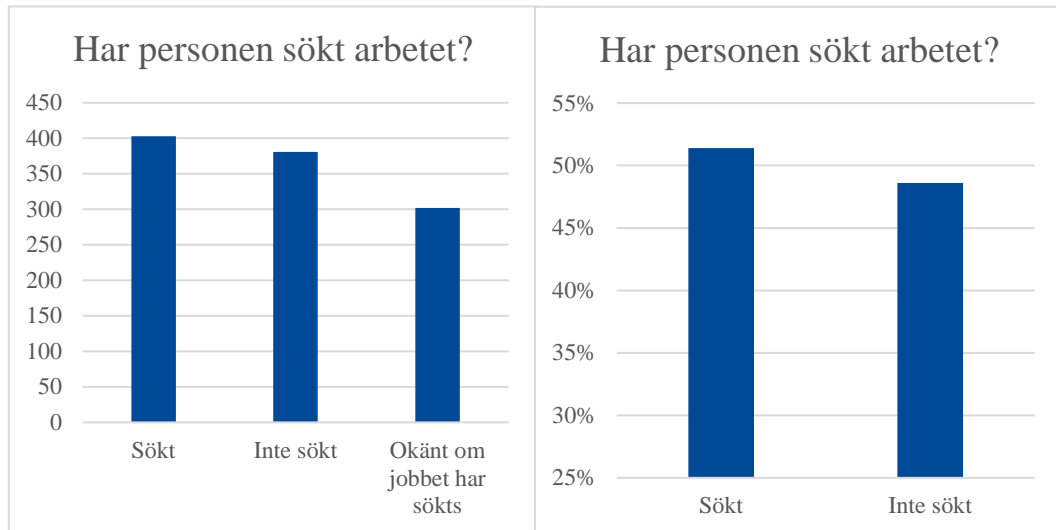
2.4.2 Resultat

Totalt kunde IAF genomföra 1 086 telefonintervjuer¹⁴ om sökta arbeten redovisade i 336 aktivitetsrapporter. Av intervjuerna framgick i 403 fall att personen sökt arbetet som redovisats i aktivitetsrapporten. Arbetsgivaren uppgav i 381 fall att personen inte sökt arbetet i fråga. I de resterande 302 fallen uppgav arbetsgivaren att de inte kunde svara på frågan om den ersättningssökande sökt arbetet eller inte.

¹⁴ Bortfall redovisas i bilagan.

Diagram 2:1. Antal svar om personen sökt eller inte sökt arbetet respektive hur många arbetsgivare som inte kunnat uppge. Notera bruten axel till höger.

I de aktivitetsrapporter som har kontrollerats av IAF förekommer ofta kombinationer av arbeten som sökts, inte har sökts och där det är okänt om arbetet har sökts.

2.5 Granskning av avslagsärenden

Det är inte bara under en pågående ersättningsperiod som arbetslöshetskassan kan fatta felaktiga beslut om ersättningsrätten. Arbetslöshetskassorna kan även neka den ersättningssökandes ansökan om ersättning på felaktiga grunder, så att denne inte får den ersättning han eller hon har rätt till. IAF har granskat ett urval av arbetslöshetskassornas avslagsärenden, för att undersöka om de ersättningssökande inte fått ersättning när de borde ha fått det.

2.5.1 *Genomförande av granskningen*

IAF har granskat om arbetslöshetskassornas beslut om att avslå ansökningarna om ersättning har varit riktiga utifrån det underlag som funnits i ärendena. Detta inkluderar bland annat bedömningar om att den ersättningssökande ska lämna de uppgifter som behövs för arbetslöshetskassans bedömning om rätten till ersättning.¹⁵ IAF har också granskat om det gjorts riktiga bedömningar om att sökanden är företagare, studerande, sjukskriven eller inte står till arbetsmarknadens förfogande enligt 9 § ALF.

2.5.2 *Resultat*

I IAF:s genomgång av ärendena har inga felaktiga avslag hittats.

¹⁵ Enligt 47 § ALF.

3 Samkörning av registeruppgifter

Det här kapitlet redovisar först resultatet av en samkörning av registeruppgifter som IAF gjort. Syftet har varit att utreda hur vanligt det är att ersättningssökande som har arbetslöshetsersättning samtidigt studerar på eftergymnasial nivå, men inte har bidrag eller lån från CSN.

I kapitlet finns också en redovisning av hur vanligt det är att personer antingen har ett företag eller att de startar företag, som de sedan inte lämnar uppgifter om till sin arbetslöshetskassa, under tiden de får arbetslöshetsersättning. I samkörningen ingick också företag som den ersättningssökande uppgett låg vilande, men som i realiteten fortsatt varit verksamma under ersättningsperioden.

Registersamkörningarna av IAF:s och SCB:s register visar i huvudsak följande:

- De felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning jämsides med studier eller företagande är förhållandevis små.
-

3.1 Studerande med arbetslöshetsersättning

3.1.1 Regelverk och genomförande av granskningen

Ersättning lämnas inte till personer som deltar i utbildning enligt 10 § första stycket i ALF. Det bakomliggande syftet med detta är att skilja mellan personer som är arbetssökande och personer som är heltidsstuderande. Men för detta finns det vissa undantag i förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring. Dessa undantag innebär följande:

- Ersättningstagare enligt 14 § kan delta i utbildning eller annan aktivitet på antingen hel- eller deltid om syftet är att (1) orientera sig om olika yrken eller (2) underlätta omställning till annat yrke. Under sådana förutsättningar får ersättning lämnas för högst 15 ersättningsdagar inom en och samma ersättningsperiod.
- Ersättningstagare enligt 15 § kan delta i utbildning motsvarande högst 50 procent av heltid under förutsättning att utbildningen (1) inte ligger till grund för att arbetet har upphört, (2) inte förhindrar att personen söker och

tar ett heltidsarbete eller (3) inte finansieras eller har finansierats av någon form av studiestöd. Ersättning får i detta fall lämnas för högst 20 veckor inom en och samma ersättningsperiod.

- Ersättningstagare enligt 16 § kan delta i utbildning på heltid under förutsättning att utbildningen (1) inte ligger till grund för att arbetet upphört, (2) inte förhindrar att personen söker och tar ett heltidsarbete, (3) inte finansieras eller har finansierats av någon form av studiestöd eller (4) har bedrivits vid sidan om heltidsarbete under minst 15 veckor före arbetslöshetens inträde. Ersättning får i detta fall lämnas för högst 20 veckor inom en och samma ersättningsperiod.

Arbetslöshetskassans bedömning av när personen är att betrakta som studerande respektive arbetsökande avgörs från fall till fall, och utgår ifrån personens avsikter och hur dessa har manifesterats och fullföljts. Reglerna tillåter att personer till exempel gör en tentamen eller deltar i ett seminarium, så länge de rapporterar hinder på sina kassakort om arbetsinsatsen är väsentlig.

Eftersom det förekommer att personer inte fullföljer en hel kurs under samma termin som de har registrerats på den, går det inte att härleda hur arbetsinsatsen har förlagts mellan registreringsdatumet och datumet för avklarade studier. IAF har därför valt att bara bedöma felaktiga utbetalningar för de personer som slutfört kurser under samma termin som de har registrerats på dem. På så sätt går det att anta att arbetsinsatsen väsentligen ligger under den termin som de registrerade högskolepoängen avser.

Som nämnts ovan är det möjligt att studera med arbetslöshetsersättning under vissa förutsättningar, men detta är undantag och måste först godkännas av arbetslöshetskassan. De personer vars omfattning av studier ligger inom vad som är tillåtet, men överlappar med utbetald ersättning utan godkännande av studier från arbetslöshetskassan, bedöms därför ha fått felaktiga utbetalningar. De som har avklarade poäng under en period med ersättning, men också har godkännande från sin arbetslöshetskassa att studera under en begränsad period, anses däremot inte ha fått felaktigt utbetald arbetslöshetsersättning.

3.1.2 Resultat

För att undersöka om personer fått ersättning under sommaruppehållet, har IAF bedömt att en person är att betrakta som heltidsstuderande om denne har klarat av minst 22,5 högskolepoäng under både vår- och hösttermin. Detta är ett utgångsvärde för att avgöra avsikten att studera, eftersom IAF inte har haft

tillgång till ansökningsdatum eller liknande variabler¹⁶. Av de som uppfyller detta kriterium, är det bara tre personer som har haft mindre än 30 högskolepoäng under antingen vår- eller höstterminen.

Totalt rör det sig om 44 personer som fått ersättning under ett sommaruppehåll, men av dessa har 3 personer fått godkänt från sin arbetslöshetskassa att studera med ersättning för att kunna avsluta sina studier.

Förekomsten av felaktiga utbetalningar under terminstid är mer svårbedömt på grund av kvaliteten på data som IAF använt. De data som finns tillgängliga visar bara avklarade poäng på terminsbasis. Därför har IAF utgått från fyra kriterier som måste uppfyllas för att en ersättningstagare ska bedömas ha studerat med ersättning. Dessa kriterier tillsammans innebär att IAF sannolikt har underskattat hur mycket som har betalats ut felaktigt i samband med studier. Kriterierna redovisas i bilagans avsnitt 8.1.7.

Enligt IAF:s bedömning har totalt 3 331 personer studerat under sammanlagt 3 975 terminer som överlappar med ersättning under perioden 2013–2017. Av dessa har IAF kunnat bedöma felaktiga utbetalningar för 523 personer under 579 terminer. Detta innebär att det förekommer personer som har mer än en termins studier samtidigt som de har fått ersättning från arbetslöshetskassan.

3.2 Aktivt företagande med arbetslöshetsersättning

3.2.1 Regelverk och genomförande av granskningen

För att betraktas som företagare inom arbetslöshetsförsäkringen krävs att samtliga kriterier i 34 § ALF är uppfyllda. Om alla dessa kriterier uppfylls, är den som söker ersättning i lagens mening att betrakta som företagare och är därmed inte berättigad till ersättning.

En person betraktas som företagare om följande kriterier i 34 § är uppfyllda:

- en fysisk person som bedriver sådan näringsverksamhet som avses i 13 kap. 1 § i inkomstskattelagen och personligen utför arbete i och har ett väsentligt inflytande över
- en företagare som överlätit verksamheten, men fortsätter att personligen utföra arbete eller har väsentligt inflytande i verksamheten.

¹⁶ Avsikten att studera är komplicerad att bedöma. Här har IAF gjort vissa antaganden. Utanför dessa antaganden finns till exempel möjligheten att den ersättningsökande kan ha fått ersättning under sommaren och då inte haft för avsikt att studera vidare, men sedan ändrat sig.

Med personligt utfört arbete avses inte åtgärder på grund av oförutsedda händelser. Den typen av åtgärder omfattar bland annat åtgärd i syfte att skydda egendom. Inte heller ideellt arbete ska anses vara personligen utfört arbete.

Åtgärder som krävs för att avveckla företaget är inte att betrakta som en fortsättning av affärsverksamheten.¹⁷ Dessa åtgärder omfattar bland annat avregistrering av moms och F-skatt, avregistrering hos Bolagsverket och försäljning av lokaler, inventarier och kvarvarande lager.

Syftet med regelverket är att förhindra att arbetslöshetsförsäkringen används för att komplettera inkomsten när företag genererar lägre intäkter eller av företagare som bedriver verksamhet av säsongskaraktär.

IAF har bedömt att ett av arbetslöshetskassan registrerat vilande företag är fortsatt verksamt om det efter 6 veckor fortfarande förekommer momsdeklarationer där de redovisade beloppen av in- eller utgående moms tillsammans överstiger 5 000 kronor per månad. Om den ersättningsökande inte lämnat uppgifter om något företagande, har IAF bedömt att utbetalningen är felaktig om det överhuvudtaget under ersättningsperioden förekommer momsdeklarationer.

3.2.2 Resultat

Totalt rör det sig om 308 ersättningstagare som IAF bedömer bedriver näringsverksamhet på sådant sätt att de enligt kriterierna i denna samkörning är att betrakta som företagare. Framför allt är det fråga om enskilda firmor. Väldigt få av företagen verkar ha påbörjat sin verksamhet under pågående ersättningsperiod. Totalt har 168 ersättningstagare fått ersättning utan att uppge någon form av näringsverksamhet alls för arbetslöshetskassan. Ytterligare 140 har registrerat vilande företag, men som 6 veckor efter påbörjad utbetalning av ersättning fortfarande har momsdeklarationer som innehåller in- eller utgående moms som är större än 5 000 kronor per månad.

¹⁷ 6 kap. 1 § Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter om arbetslöshetsförsäkring (IAFFS 2018:2).

4 IAF:s registeruppgifter om återkrav

I kapitlet redovisas en sammanställning om återkrav med uppgifter från IAF:s egna register.

Huvuddelen av återkraven beror enligt arbetslöshetskassorna på att den ersättningsökande har lämnat felaktiga uppgifter som sedan har upptäckts.

4.1 Regelverk och genomförande av granskningen

Hur fordringar ska hanteras regleras bland annat i ALF, LAK och i förordningen (1997:836) om arbetslöshetskassor (LAKFo). Det finns även generella regler om fordringar i andra lagar.

Som huvudregel ska ersättning som har betalats ut felaktigt vid upptäckt återkrävas av arbetslöshetskassorna. Om arbetslöshetskassorna fattar beslut om återkrav under samma år som ersättningen utbetalats sker återkravet som nettobelopp, varefter skatten regleras med Skatteverket. Återkrav för äldre återbetalningar sker som bruttobelopp.

Det statsbidrag som arbetslöshetskassorna får i samband med att de betalar ut arbetslöshetsersättning, ska betalas tillbaka när ersättningstagaren betalar sin skuld till arbetslöshetskassan. Om en arbetslöshetskassa väljer att efterge en skuld, behöver den inte betala tillbaka statsbidraget i vissa fall. Detsamma gäller också om någon annan orsakat den felaktiga utbetalningen och ersättningstagaren varit i god tro.

4.2 Resultat

Varje år upptäcker arbetslöshetskassorna utbetalningar som av olika skäl är felaktiga. Under 2017 upptäcktes återkrav motsvarande ungefär 119 miljoner kronor. Felaktig redovisning av deltidsarbete och beräkning av ersättning vid deltidsarbete är vanliga orsaker till återkrav.¹⁸

¹⁸ IAF:s rapport 2015:21: *A-kassornas hantering av återkrav mot ersättningstagare.*

Det var 21 067 personer som fick återkrav under 2017. Återkrav tar ibland flera år att betala tillbaka. Av återkrav gjorda mellan 2008 och 2017 betalades cirka 70 procent tillbaka helt. De beloppskategorier som mest sällan återbetalats helt är belopp över 30 000 kronor och belopp upp till 320 kronor.

Tabell 4.1. Återbetalningsgrad per beloppskategori.

Återkrävt belopp	Andel
Mindre än 320 kr	59,5 %
321–1 600 kr	77,0 %
1 601–3 200 kr	75,5 %
3 201–8 000 kr	80,8 %
8 001–15 000 kr	82,9 %
15 001–30 000 kr	73,6 %
Större än 30 000 kr	52,0 %

Strax under 11 miljoner kronor avskrevs, eftergavs eller ansågs vara mottaget i god tro under 2017.

Eftersom IAF saknar uppgifter om varför ersättning återkrävs av kassorna, har IAF bett arbetslöshetskassorna att enligt nedanstående orsaksindelning uppskatta varför utbetalningarna blivit fel. Uppskattningen har skett på varje enskild arbetslöshetskassa. Dessa uppskattningar används sedan för att dela in kassornas återkrav för 2017 per orsak.

De orsaker som arbetslöshetskassorna tagit ställning till är:

- Den ersättningssökande har lämnat en felaktig uppgift vid ansökan om ersättning, som sedan upptäckts.
- Den ersättningssökande har inte anmält ändrade förhållanden, men dessa har sedan kommit till arbetslöshetskassans kännedom.
- Arbetslöshetskassan har fattat ett felaktigt beslut, som sedan upptäckts men där ersättningssökande inte bedöms vara i god tro.
- Arbetslöshetskassan har betalat ut ett felaktigt belopp, trots korrekt beslut (felregistrering i arbetslöshetskassornas ärendehanteringssystem).
- Det har funnits andra skäl till återkrav.

Merparten av återkraven beror på att den ersättningssökande lämnat felaktiga uppgifter som sedan upptäckts. Denna orsak står för 73 procent av 2017 års återkrav. Att den sökande inte rapporterat förändrade förhållanden står för ungefär 15 procent. Bland de andra skälen till de återkrav som arbetslöshetskassorna

nämnt finns bland annat retroaktiv ersättning från Försäkringskassan, omprövningar eller att den sökande fått anställning.

5 Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen

Det här kapitlet sammanställer de beräknade felaktiga utbetalningarna enligt de delstudier som IAF har genomfört. Något belopp har inte beräknats för kontrollen av aktivitetsrapporter, eftersom det i dagsläget är okänt hur dessa fall skulle hanteras om de upptäcktes. I kontrollen av avslagsärenden har inga felaktiga beslut hittats. De felaktiga utbetalningarna till följd av felaktig bedömning i dessa fall bedöms därför vara försumbara.

I vissa fall överlappar de nedan redovisade beloppen varandra. Framför allt kan fall med ersättning vid sidan om studier eller företagande ha upptäckts av arbetslöshetskassan och föranlett ett återkrav. De beräknade beloppen anges i absoluta tal.^{19 20} I slutet av kapitlet finns IAF:s uppskattning av de sammanlagda felaktiga utbetalningarna i arbetslöshetsförsäkringen.

IAF har beräknat den totala summan av de felaktiga utbetalningarna i arbetslöshetsförsäkringen enligt två olika scenarier. I det första scenariot, där beräkningen utgår ifrån att sanktionssystemet i arbetslöshetsförsäkringen har en effekt på de ersättningssökandes beteende, uppgår de felaktiga utbetalningarna till mellan 261 och 553 miljoner kronor. I procent motsvarar detta 2,2 till 4,6 procent av den ersättning som betalats ut. Med antagandet om att det inte finns någon beteendeförändrande effekt hos de ersättningssökande blir istället den totala summan 1 063 till 1 744 miljoner kronor, vilket motsvarar 8,7 till 14,4 procent av den ersättning som betalats ut.

¹⁹ De är därmed inte nettoberäkningar, som kvittar felaktiga utbetalningar av för lite ersättning mot felaktiga utbetalningar av för mycket ersättning. Andelen fel jämfört med utbetald ersättning för rampopulationen sätts sedan i relation till utbetald ersättning för kassakortsveckor under 2017. Samtliga beräkningar är här avrundade till närmaste miljontal.

²⁰ Samtliga formler för beräkningar redovisas i bilagan.

5.1 Arbetsförmedlingen

IAF har beräknat två belopp för de felaktiga utbetalningar som orsakas av Arbetsförmedlingens hantering av underrättelser. Det första scenariot, som bedöms som det mest sannolika, har beräknats utifrån antagandet att den ersättningssökande som får en sanktion ändrar sitt beteende för att inte få fler sanktioner i framtiden. Det andra, mindre sannolika scenariot, utgår istället från att den ersättningssökande inte ändrar sitt beteende. Dessa beräkningssätt kan i viss utsträckning tolkas som minimi- respektive maxmibelopp för de felaktiga utbetalningar som orsakas av Arbetsförmedlingen. Mer information om de antaganden som ligger till grund för de beräknade beloppen finns i bilagans avsnitt 8.1.9.

Den vanligaste orsaken till att arbetsförmedlare inte skickar underrättelser trots att de borde ha gjort detta är när en ersättningssökande missköter sitt arbetssökande. Eftersom en ersättningssökande som på ett eller annat sätt missköter sitt arbetssökande först ska varnas, innebär det att felaktiga utbetalningar uppstår först efter upprepade förseelser som inte rapporteras till arbetslöshetskassan.

När beräkningar gjorts med antagande om att den ersättningssökande ändrar sitt beteende är det 99 sökande som skulle ha fått minst en dags avstängning. Vidare är det 4 sökande som helt skulle stängts av från ersättning. De felaktiga utbetalningarna skulle enligt det här sättet att beräkna uppgå till 57–235 miljoner kronor, eller 0,5–2 procent av utbetald ersättning.

När IAF i stället antagit att det inte förekommer någon beteendeförändrande effekt hos de ersättningssökande, vilket bedöms vara mindre sannolikt, skulle 171 ersättningssökande ha fått minst en dags avstängning. Av dessa skulle 68 sökande också stängts av helt från ersättning. Med den här beräkningsmetoden skulle de felaktiga utbetalningarna istället uppgå till 860–1 400 miljoner kronor, eller 7–12 procent av utbetald ersättning.

5.2 Arbetslöshetskassorna

5.2.1 Ärendegranskningar

De felaktiga utbetalningarna på grund av felaktig hantering hos arbetslöshetskassorna uppskattas uppgå till 0,3–1,3 procent av utbetald ersättning. Detta motsvarar i absoluta tal 38–154 miljoner kronor för helåret 2017. Ungefär en tredjedel av detta belopp är fall där det betalats ut för lite ersättning.

Granskningen av ärenden där arbetslöshetskassorna har avslagit de ersättningssökandes begäran om ersättning visar att samtliga ärenden har

handlagts av arbetslöshetskassorna på ett riktigt sätt. De sökande har därmed inte haft rätt till ersättning i något av dessa ärenden.

5.2.2 Registersamkörningar

När det gäller studier med ersättning uppgår det de felaktiga utbetalningarna till strax under 9,7 miljoner kronor fördelat över åren 2013–2017. Under 2017 har strax över 5,8 miljoner kronor betalats ut felaktigt. Det bör påpekas att den jämförelsevis höga siffran för 2017 är ett utslag av att personerna i samkörningen framförallt fått ersättning under 2017 och inte av en ökning i felaktiga utbetalningar över tid.

Personer som felaktigt fått ersättning från arbetslöshetskassan kan vara aktuella för utslutning. Om dessa personer skulle ha utslutits från sin arbetslöshetskassa vid upptäckt, skulle även de ersättningsveckor som följer efter de med direkta fel kunna anses vara felaktiga.²¹

För personer som felaktigt fått ersättning under sommaruppehåll har det utgått ytterligare ungefär 2,1 miljoner kronor i ersättning efter att de felaktiga utbetalningarna började. Medräknat utslutning har det för de som studerat med ersättning felaktigt betalats ut ytterligare 46,8 miljoner kronor efter att de felaktiga utbetalningarna började. Totalt motsvarar de felaktiga utbetalningarna vid studier ungefär 30 miljoner kronor under 2017.

För företagare som inte uppgett sig bedriva företag eller inte lagt sina verksamheter vilande under ersättningsperioden motsvarar de felaktiga utbetalningarna enligt IAF:s bedömning 0,1 procent av den utbetalade ersättningen. För 2017 skulle detta motsvara 15 miljoner kronor.

Arbetslöshetskassorna upptäcker löpande en mängd felaktiga utbetalningar som de återkräver. Under 2017 motsvarade de upptäckta och återkrävda felaktiga utbetalningarna 119 miljoner kronor.

5.3 Uppskattning av totalsiffran

Mot bakgrund av de uppgifter som räknats fram i respektive delstudie blir IAF:s uppskattning att de felaktiga utbetalningarna under 2017 uppgår till 261–553 miljoner kronor. Beräkningen görs under antagande om en beteendeförändrande effekt hos de ersättningssökande från sanktionerna i arbetslöshetsförsäkringen. I

²¹ I undantagsfall skulle vissa av dessa ersättningssökande kunna ha fått studierna godkända retroaktivt.

procent motsvarar detta 2,2–4,6 procent av den ersättning som betalats ut. Om utgångspunkten istället är att det inte finns någon beteendeförändrande effekt hos de ersättningssökande, blir den totala summan 1 063–1 744 miljoner kronor. Detta motsvarar 8,7–14,4 procent av den ersättning som betalats ut.

Det är samtidigt viktigt att notera att IAF i beräkningarna ovan inte har kunnat ta hänsyn till om tiden i arbetslöshet förlängts till följd av att den sökande inte gjort vad den skulle för att ta sig ur arbetslösheten. Om tiden i arbetslöshet förlängs blir de felaktiga utbetalningarna större.

Utöver detta tillkommer felaktiga utbetalningar på grund av bland annat förfalskade intyg samt vita och svarta inkomster vid sidan om ersättningen, vilket inte har studerats av IAF. De felaktiga utbetalningarna som följd av att ersättningstagare uppger arbeten som inte söks i aktivitetsrapporterna har inte heller beräknats. Detta beror på att det i dagsläget är okänt vilken påföljd detta skulle leda till för den ersättningssökande.

Tabell 6.1. Felaktiga utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen, inklusive handlingskorrigerig. Procentsatser avrundade till en decimal.

	Felaktiga utbetalningar	Nedre gräns för konf. intervall	Övre gräns för konf. intervall
För mycket ersättning	372 mnkr och 3 %	248 mnkr och 2 %	499 mnkr och 4 %
För lite ersättning	34 mnkr och 0,3 %	13 mnkr och 0,1 %	54 mnkr och 0,4 %
Totalt	406 mnkr och 3,3 %	261 mnkr och 2,2 %	553 mnkr och 4,4 %

Tabell 6.2. Felaktiga utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen, exklusive handlingskorrigerig. Procentsatser avrundade till en decimal.

	Felaktiga utbetalningar	Nedre gräns för konf. intervall	Övre gräns för konf. intervall
För mycket ersättning	1 368 mnkr och 11,3 %	1 050 mnkr och 8,6 %	1 690 mnkr och 13,9 %
För lite ersättning	34 mnkr och 0,3 %	13 mnkr och 0,1 %	54 mnkr och 0,4 %
Totalt	1 402 mnkr och 11,5 %	1 063 mnkr och 8,7 %	1 744 mnkr och 14,4 %

Tabell 6.3. Typ av fel – belopp avrundade till närmaste miljontal och procentsatser avrundade till en decimal. Belopp med konfidensintervall inom parentes.

Felaktiga utbetalningar		
	Inkl. handlingskorrigerering	Exkl. handlingskorrigerering
Felaktiga uppgifter vid ansökan	117 mnkr och 1 %	117 mnkr och 1 %
Ej anmält ändrade förhållanden	33 mnkr och 0,3 %	33 mnkr och 0,3 %
Fel orsakade av sökande	150 mnkr och 1,2 %	150 mnkr och 1,2 %
Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut	0 mnkr och 0 %	0 mnkr och 0 %
Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut	242 mnkr och 2 % (95–389 mnkr och 0,8–3,2 %)	1 238 mnkr och 10,2 % (899–1 575 mnkr och 7,4–13 %)
Utbetalning fel, trots rätt beslut	2 mnkr och 0 %	2 mnkr och 0 %
Ändrade förhållanden ej omhändertagna	12 mnkr och 0,1 %	12 mnkr och 0,1 %
Fel orsakade av AF/Arbetslöshetskassor	256 mnkr och 2,1 % (109–403 mnkr och 0,9–3,3 %)	1 252 mnkr och 10,3 % (913–1 589 mnkr och 7,5–13 %)
Totalt	406 mnkr och 3,3 %	1 402 mnkr och 11,5 %
Totalt med konfidensintervall	261–553 mnkr och 2,2–4,6 %	1 063–1 744 mnkr och 8,7–14,4 %

Tabell 6.4. Fel orsakade av den ersättningssökande. Procentsatser avrundade till en decimal.

	Summa	Andel	Andel av samtliga fel
Misstänkt avsiktliga felaktiga utbetalningar	30 mnkr	20,0 %	7,4 %
Övriga felaktiga utbetalningar	120 mnkr	80,0 %	29,6 %
Felaktiga utbetalningar orsakade av sökande, totalt	150 mnkr	100 %	36,9 %

6 Slutsatser

I detta kapitel redovisas IAF:s samlade bedömning av förekomsten av felaktiga utbetalningar samt rekommendationer för att åtgärda vanligt förekommande fel.

IAF:s granskning visar att felaktig hantering av underrättelser hos Arbetsförmedlingen orsakar felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning. Det förekommer också felaktiga utbetalningar till följd av arbetslöshetskassornas hantering. Hos båda aktörerna tas de felaktiga besluten trots att det enligt IAF:s bedömning finns ett i allt väsentligt korrekt underlag i ärendena. Felaktiga uppgifter från de ersättningssökande utgör enligt den här rapporten endast en mindre del av de felaktiga utbetalningarna. IAF har dock inte haft möjlighet att undersöka förekomsten av inkomster vid sidan om arbetslöshetsersättning, vilket skulle kunna förändra bilden.

6.1 Arbetsförmedlingen

I denna rapport har IAF för första gången gjort beräkningar av vad den bristande hanteringen hos Arbetsförmedlingen kan kosta i ett större perspektiv. IAF:s huvudscenario, där sanktionerna antas ha en beteendeförändrande effekt hos den ersättningssökande, innebär att mellan 57 och 235 miljoner kronor har betalats ut felaktigt på grund av att underrättelser inte har skickats. I det alternativa scenariot, där inga beteendeförändringar hos de ersättningssökande antas, beräknas de felaktiga utbetalningarna istället uppgå till mellan 861 och 1 421 miljoner kronor. Oavsett vilket scenario som är det mest korrekta konstaterar IAF att Arbetsförmedlingen inte tillämpar regelverket fullt ut i stort antal ärenden. Detta trots att de har tillgång till ett, enligt IAF:s bedömning, tillräckligt underlag. Arbetslöshetskassorna får därmed inte möjlighet att pröva om sanktion skulle utgått i dessa ärenden. Mot bakgrund av detta och tidigare granskningar anser IAF att de ekonomiska konsekvenser som blir följden av den bristande hanteringen hos Arbetsförmedlingen inte är acceptabla.

Denna granskning visar att det finns omfattande brister i Arbetsförmedlingens arbete med underrättelser och att det leder till att det skickas för få underrättelser i förhållande till vad som anges i regelverket. Detta innebär en allvarlig risk för felaktiga utbetalningar och gäller särskilt när den ersättningssökande missköter sitt arbetssökande. Misskötseln innebär oftast att den ersättningssökande inte i tillräcklig utsträckning söker lämpliga arbeten.

Att Arbetsförmedlingen skickar för få underrättelser ökar de felaktiga utbetalningarna inom arbetslöshetsförsäkringen och kan också förlänga tiden i

arbetslöshet. I denna rapport har IAF granskat hur de uteblivna underrättelserna direkt påverkar storleken av de felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning, men har inte tagit hänsyn till hur det kan ha påverkat tiden i arbetslöshet och genom det tiden med utbetald arbetslöshetsersättning.

Brister hos Arbetsförmedlingen när det gäller dess hantering av underrättelser har uppmärksammats tidigare. Arbetsmarknadsutredningen konstaterar till exempel: ”Det har funnits problem i Arbetsförmedlingens utförande av kontroller av arbetssökande med ersättning under lång tid och dessa kvarstår trots många försök till förbättringar.”²² En nyligen genomförd IAF-granskning visar att hälften av arbetsförmedlarna låtit bli att lämna en underrättelse trots att de enligt regelverket borde ha gjort detta. Resultatet av detta är att uppskattningsvis en femtedel av alla underrättelser som borde ha lämnats aldrig lämnas.²³

IAF har inte kunnat beräkna hur stora kostnaderna är för de felaktiga utbetalningar som blir följderna av de felaktiga uppgifter som de ersättningssökande lämnar i aktivitetsrapporterna. När det gäller risken för felaktiga utbetalningar, och därmed överutnyttjande av arbetslöshetsförsäkringen, ger denna granskning däremot en stark indikation på att de ersättningssökande inte alltid söker de arbeten som de redovisar i aktivitetsrapporterna. För att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring krävs att de ersättningssökande gör vad de kan för att minska tiden i arbetslöshet. Regelverket är också utformat på ett sådant sätt att det är ett krav att vara aktivt arbetssökande och att det annars ska utgå sanktion. Det är den ersättningssökande som genom aktivitetsrapporten ska visa att denne är aktivt arbetssökande. Att lämna felaktiga uppgifter om sökta arbeten är därmed ett sätt för den ersättningssökande att undgå sanktion och i och med det få felaktigt utbetald ersättning för de dagar då sanktion skulle ha utgått. Idag gör Arbetsförmedlingen ingen systematisk uppföljning av om de arbeten som uppgetts i aktivitetsrapporterna verkligen har sökts.

I Arbetsmarknadsutredningens slutbetänkande ”Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad” (SOU 2019:3) som presenterades den 30 januari 2019 gör utredningen bedömningen att: ”Regeringen

²² Arbetsmarknadsutredningens slutbetänkande: *Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad* (SOU 2019:3), s. 210.

²³ IAF:s rapport 2018:10: *Hur många underrättelser låter arbetsförmedlarna bli att lämna?*

bör låta analysera om aktivitetsrapporten ska kompletteras med en aktivitetsförsäkran där den arbetssökande på heder och samvete intygar att hen [...] den aktuella månaden har vidtagit åtgärder för att ta sig ur sin arbetslöshet.”²⁴ Eftersom IAF:s granskning visar att det förekommer oriktiga uppgifter i aktivitetsrapporterna konstaterar myndigheten att en sådan lösning, som innebär ett straffansvar för den enskilde, kan vara en möjlig lösning som bör utredas.

Arbetsförmedlingen har också föreskriftsrätt över formerna för aktivitetsrapporteringen. Idag krävs inga kontaktuppgifter till arbetsgivare för redovisade sökta arbeten och det sökta arbetet kan beskrivas i väldigt generella och vaga termer, vilket försvårar uppföljning. De bristande formkraven kan signalera att kontroll inte kommer att ske och de som undanhåller tillräcklig information för uppföljning kan undgå kontroll. I de arbetsgivarkontroller som genomförts som en del av denna granskning har flera arbetsgivare uppgett att de upplevt att ansökningar har utformats för att undgå anställning och har uttryckt uppskattning för att kontrollen skett.

Arbetsförmedlingen har nyligen infört en form av automatiserad granskning av antalet sökta arbeten i aktivitetsrapporter, något som skulle kunna bidra till att minska de felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning framöver. Arbetsförmedlingen har också uppgett att de ska ta fram en metod som ska tydliggöra vad de anser vara en tillräcklig sökaktivitet för den enskilde ersättningssökande. IAF konstaterar att Arbetsförmedlingen i skrivande stund håller på att genomföra dessa åtgärder för att stärka kontrollfunktionen. Effekten av åtgärderna är dock svår att bedöma för IAF i nuläget och måste därför följas upp vid ett senare tillfälle. Det är också känt att Arbetsförmedlingen står inför stora förändringar de närmaste åren och det är enligt IAF:s uppfattning viktigt att kontrollperspektivet beaktas och förstärks i det som blir kvar i Arbetsförmedlingens uppdrag. Att Arbetsförmedlingen omorganiserar får dock inte leda till att arbetet med kontrollfunktionen avstannar under tiden detta sker.

-
- IAF förordar att Arbetsförmedlingen vidtar åtgärder för att stärka kontrollen av inlämnade aktivitetsrapporter. Detta kan göras till exempel med stickprovskontroller. För att en sådan kontroll ska bli möjlig bedömer IAF att aktivitetsrapporteringen behöver utvecklas.
-

²⁴ SOU 2019:3, s. 229.

-
- IAF vitsordar Arbetsmarknadsutredningens bedömning att regeringen bör analysera en lösning där den sökanden på heder och samvete intygar att den inlämnade aktivitetsrapportens innehåll är riktigt.
-

6.2 Arbetslöshetskassorna

Med tanke på att den aktuella granskningen visat på relativt få fel, att arbetslöshetskassorna ska få tillgång till månadsvisa inkomstuppgifter som arbetsgivarna rapporterar till Skatteverket och den pågående utredningen om förändringar av arbetslöshetsförsäkringen genom användandet av månadsuppgifter väljer IAF att begränsa förslagen i denna del.

I tre av de granskade ärendena har de ersättningssökande inte stängts av från ersättning under 45 dagar, trots att de saknat giltiga skäl för egen uppsägning. Denna problematik har uppmärksammats i en tidigare IAF-rapport.²⁵

-
- IAF bedömer att arbetslöshetskassorna behöver säkerställa fullgoda utredningar och bedömningar av giltiga skäl i samband med uppsägningar på egen begäran.
-

IAF bedömer att de övriga problem som finns bör kunna lösas genom arbetslöshetskassornas egna internkontroller.

IAF föreslår inga generella åtgärder när det gäller studier och företagande. Detta eftersom de felaktiga utbetalningarna vid studier utan studiemedel samt företagande som inte anmälts till arbetslöshetskassan verkar vara förhållandevis låga. Däremot finns det en osäkerhet kring resultaten av granskningen som sannolikt underskattar omfattningen. IAF bedömer att en orsak till felaktiga utbetalningar av ersättning är att den arbetssökande inte har ansökt om godkännande från arbetslöshetskassan för att bedriva studier vid sidan om arbetslöshetsersättning. Detta kan tyda på att arbetssökande inte tillgodogjort sig information kring vilka regler som gäller vid studier med arbetslöshetsersättning.

²⁵ IAF:s rapport 2016:28: *När anställningen avslutats på egen begäran - en granskning av giltiga skäl.*

Ytterligare kontroller skulle sannolikt kosta mer än de felaktiga utbetalningarna och skulle också kunna förlänga handläggningstiden omotiverat länge.

IAF har inte kunnat studera i vilken omfattning det förekommer förfalskade intyg, men bedömer att risken för detta är relativt låg. Risken med falska intyg borde dessutom minska när arbetslöshetskassorna får tillgång till månadsuppgifter och då kontrollerar intygen mot uppgifter om inbetalad lön och sociala avgifter.

När det gäller inkomster från beskattat och obeskattat arbete har detta inte kunnat studeras.

7 Käll- och litteraturförteckning

7.1 Författningar

Kungörelsen (1974:152) om beslutad ny regeringsform.

Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

Lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Förordningen (1997:836) om arbetslöshetskassor.

Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

IAFFS 2018:2, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter om arbetslöshetsförsäkring.

7.2 Statliga utredningar

Arbetsmarknadsutredningens slutbetänkande: *Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad* (SOU 2019:3).

7.3 IAF:s rapporter

IAF 2018:10, *Hur många underrättelser låter arbetsförmedlarna bli att lämna?*

IAF 2017:1, *Risk för dubbel ersättning vid byte av arbetslöshetskassa.*

IAF 2016:28, *När anställningen avslutats på egen begäran - en granskning av giltiga skäl.*

IAF 2015:21, *Arbetslöshetskassornas hantering av återkrav mot ersättningstagare.*

8 Bilagor

8.1 Metod

8.1.1 Granskningen av Arbetsförmedlingen

I granskningen har det bland annat ingått att se om det finns bokade besök hos Arbetsförmedlingen och om den ersättningssökande kommit på dessa. Om den sökande inte kommit till besöket, har IAF granskat om det funnits godtagbara skäl för detta. Om det inte fanns något godtagbart skäl för den sökande att utebli från det bokade besöket, har IAF granskat om Arbetsförmedlingen har skickat en underrättelse (AF-meddelade) till den aktuella arbetslöshetskassan.

När det gäller aktivitetsrapporteringen har IAF granskat om den sökande skickat in rapporten i tid, förutsatt att den sökande ska aktivitetsrapportera. Om den sökande har undantagits från skyldigheten att aktivitetsrapportera, har IAF gjort en bedömning av om detta beslut har varit riktigt. Om den sökande som ska aktivitetsrapportera inte har skickat in aktivitetsrapporten i tid, har IAF granskat om en underrättelse har skickats till arbetslöshetskassan. Om Arbetsförmedlingen har stoppat en sådan underrättelse, har IAF gjort en bedömning av om beslutet om detta var riktigt.

IAF har vidare granskat om det finns en planering för perioden för respektive sökande, om de aktivitetsrapporter som skickats in innehåller aktiviteter samt om det finns en koppling mellan aktivitetsrapporten och planeringen. IAF har även granskat de bedömningar som Arbetsförmedlingen gjort om aktivitetsrapporten är bedömd ”ok” eller ”inte ok” (detaljerade granskningskriterier följer nedan). I det senare fallet har IAF granskat om en underrättelse har skickats. IAF har också gjort en bedömning av om en underrättelse borde ha skickats och om den sannolikt skulle ha lett till ett förändrat beteende hos de ersättningssökande.

Slutligen har IAF kontrollerat om Arbetsförmedlingen borde ha skickat en underrättelse av andra skäl. Om sådana skäl har framkommit, har IAF gjort en bedömning av om Arbetsförmedlingens hantering varit korrekt genom att skicka eller inte skicka en underrättelse. Fokus för granskningen av dessa ärenden har varit att upptäcka fel i Arbetsförmedlingens handläggning av underrättelser om en sökande inte följer reglerna.

IAF:s granskningskriterier för att bedöma om Arbetsförmedlingen borde ha skickat en underrättelse

För att bedöma om Arbetsförmedlingen borde ha skickat en underrättelse har IAF valt att utgå från följande:

- (1) Den ersättningssökande har inte rapporterat arbeten eller aktiviteter.
- (2) Den ersättningssökande har vid en samlad bedömning få sökta arbeten i förhållande till planeringen.
- (3) Den ersättningssökande söker uteslutande arbeten som denne saknar utbildning, erfarenhet och andra nödvändiga kvalifikationer för.
- (4) Den ersättningssökande har skickat in tre i princip identiska aktivitetsrapporter i rad, oavsett antalet sökta arbeten.
- (5) Aktivitetsrapporten har bedömts som ”inte ok” av Arbetsförmedlingen men ingen underrättelse har skickats. IAF har gjort en samlad bedömning i sådana fall.
- (6) Arbetsförmedlingen har gett den ersättningssökande en ”informell varning” som dokumenterats i Arbetsförmedlingens ärendehanteringssystem (det saknas lag- eller metodstöd för den här hanteringen).

8.1.2 Granskningen av arbetslöshetskassorna

Det första som IAF granskat är om den ersättningssökande har rätt till ersättning över huvud taget. Den sökande ska alltså ha förlorat ett arbete i sådan grad att det är ersättningsbart, det vill säga inte längre vara anställd i samma grad som tidigare. Vidare får den sökande inte vara sjukskriven, studerande eller företagare. Den sökande ska också ha ett arbetsutbud på minst 17 timmar i veckan och inte ha något annat hinder för att ta ett arbete.

Om den sökande har beviljats inkomstrelaterad ersättning ska denne också uppfylla ett medlemsvillkor, och därmed ha varit medlem i arbetslöshetskassan under minst ett års tid. IAF har också granskat om något av nämnda förhållanden uppstått under pågående ersättningsperiod, och om något förhållande inträffat (till exempel utbetalning av pension) som gör att den sökande borde ha fått sänkt ersättningsnivå under arbetslöshetsperioden.

Om den sökande har sagt upp sig själv, har IAF granskat om arbetslöshetskassan har utrett om den sökande har haft giltiga skäl för detta. Eventuella läkarintyg som styrker detta ska i normalfallet också ha utfärdats innan anställningen upphört. Om så inte är fallet ska arbetslöshetskassan ha stängt av den sökanden från ersättning. Arbetslöshetskassan ska också ha stängt av den sökande från rätt till ersättning, om det är aktuellt, till exempel när den sökande har fått ferielön, lönegaranti och avgångsvederlag.

När ovanstående har granskats har IAF gjort en rimlighetsbedömning av beräkningen av dagpenningen, om den har beräknats på rätt nivå och om alla aspekter av reglerna har beaktats. IAF har kontrollräknat de ärenden där

arbetslöshetskassan inte tagit hänsyn till alla bestämmelser eller där beräkningen bedömts vara orimlig.

IAF har också gjort stickprovsmässiga kontroller av de kassakort som den sökande skickat in under arbetslöshetsperioden.

Arbetslöshetskassans handläggning av och beslut om de underrättelser som Arbetsförmedlingen skickat under arbetslöshetsperioden har granskats. Syftet har varit att avgöra om arbetslöshetskassan fattat beslut om sanktion i förekommande fall och bedöma om de sanktionsbeslut som fattats är korrekta.

Eventuella återkrav av ersättning har också granskats för att kontrollera att de är beslutade enligt reglerna och med korrekt belopp. Om ärendet har omprövats, har IAF granskat att beslutet som arbetslöshetskassan har fattat är korrekt.

Vad är en förstagångsprövning och hur granskar IAF den?

En förstagångsprövning är en prövning av rätten till arbetslöshetsersättning för en ersättningssökande som inte tidigare har varit arbetslös eller som inte har rätt att återknyta till en tidigare period med arbetslöshetsersättning. En granskning av förstagångsprövade ärenden innebär att IAF granskar en arbetslöshetskassas tillämpning av de grundläggande villkoren i ALF. De mest betydande delarna av regelverket i det här sammanhanget utgörs av beräkningen av ramtiden som regleras i 15 a–18 §§ ALF och fastställandet av arbetsvillkoret som regleras i 12–15 §§ ALF.

Vid prövningen av arbetsvillkoret i samband med en förstagångsprövning ingår i arbetslöshetskassans utredningsskyldighet att utreda vad den ersättningssökande har gjort under ramtiden. Ramtiden räknas normalt tolv hela månader bakåt från det datum när den ersättningssökande anmäler sig på Arbetsförmedlingen. Brister i utredningen av vad den ersättningssökande har gjort under ramtiden kan leda till att för mycket eller för lite ersättning betalas ut av arbetslöshetskassan. Först efter att arbetslöshetskassan har fastställt ramtiden kan den beräkna arbetsvillkor, normal arbetstid, normal inkomst och dagsförtjänst för den sökande.

För att uppfylla ett arbetsvillkor måste den ersättningssökande under ramtiden ha förvärvsarbetat i minst sex kalendermånader. Alla sex månader måste innehålla minst 80 arbetade timmar. Om den sökande inte uppfyller detta villkor finns även en alternativregel, som innebär att den sökande måste ha utfört förvärvsarbete i minst 480 timmar under sex sammanhängande kalendermånader. Alla månader måste då innehålla minst 50 arbetade timmar.

Som förvärvsarbete räknas, i arbetslöshetsförsäkringens mening, också betald semester, ledighet som betalas av arbetsgivaren (inte sjuklön), tid med

avgångsvederlag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare, anställning inom Samhall, lönebidrag och anställningsstöd (inte särskilt anställningsstöd). Om det behövs kan upp till två månader av föräldrapenning eller totalförsvarsplikt räknas in i arbetsvillkoret.

8.1.3 Urval

Granskningen av Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna

De ärenden som har ingått i rampopulationen är de med minst en dags ersättning under vecka 10 eller 11 år 2018. Dessa personers ersättningsperiod har därefter följts från karens till och med vecka 22 år 2018, när granskningen av ärenden påbörjades. Dessa personer får under sin ersättningsperiod inte ha bytt arbetslöshetskassa, eftersom det skulle utgöra ett logistiskt hinder vid granskningen av arbetslöshetskassornas hantering av ärendena. Vidare ska personerna ha haft någorlunda konsekventa utbetalningar av arbetslöshetsersättning. Detta definieras som att ersättningsperioden inte får innehålla överhopp större än åtta kassakortsveckor, när personen inte fått någon ersättning utbetald. Totalt ingick i rampopulationen 64 157 personer.

Urvalet av ärenden är stratifierat efter längden på ersättningsperioden. Hälften av ärendena avsåg ersättningsperioder som var 180 kalenderdagar eller längre, 150 ärenden som var 90–179 kalenderdagar och 100 ärenden som var upp till 90 kalenderdagar. Totalt granskades 500 ärenden, fördelade på 25 arbetslöshetskassor.

Granskningen av aktivitetsrapporter

IAF har genom nätbaserade sökverktyg tagit fram kontaktuppgifter till de arbetsgivare som de ersättningssökande har hänvisat till i sin aktivitetsrapport. Arbetsgivarna har sedan kontaktats via telefon och e-post.

IAF har valt att framför allt inrikta sig på sökta utannonserade arbeten och bara i mån av tid kontrollera de intresseanmälningar en ersättningssökande kan ha lämnat. Om den ersättningssökande i aktivitetsrapporten har uppgett att denne har sökt många sökta arbeten, har maximalt 15 uppgivna arbeten kontrollerats. Bara 15 aktivitetsrapporter innehöll 15 eller fler sökta arbeten.

Arbetsgivarna har först kategoriserats enligt ”finns inte” och ”inte kontakt”. Arbetsgivare som inte går att hitta i sökning eller vars ort inte stämmer överens med den ort som uppgetts i aktivitetsrapporten har registrerats som ”finns inte”. Arbetsgivare som IAF har kunnat bekräfta existerar, men där kontaktuppgifter saknas eller där kontaktperson efter upprepade försök inte kunnat nås har noterats som ”inte kontakt”.

Vid kontakt har arbetsgivarna fått besvara om personen sökt arbetet eller inte, eller om de inte vet. I de fåtal fall där arbetsgivarna har sökt igenom inkomna ansökningar utan att hitta den ersättningssökande, men uppger att sökande kan ha ringt eller skickat e-post, har IAF ändå bedömt att personen inte sökt arbetet, eftersom den inte skickat in en formell ansökan.

De kontrollerade aktivitetsrapporterna som ingått i urvalet avser mars månad 2018. Det betyder att de skickades in i april. Aktivitetsrapporterna kommer ifrån samma urval av 500 personer som de som ingått i ärendegranskningen.

Vissa personer har inte lämnat in någon aktivitetsrapport, eller så har denna fallit bort av andra orsaker. Av de 500 aktivitetsrapporterna var det 37 aktivitetsrapporter som inte lämnades in i tid av de ersättningssökande.

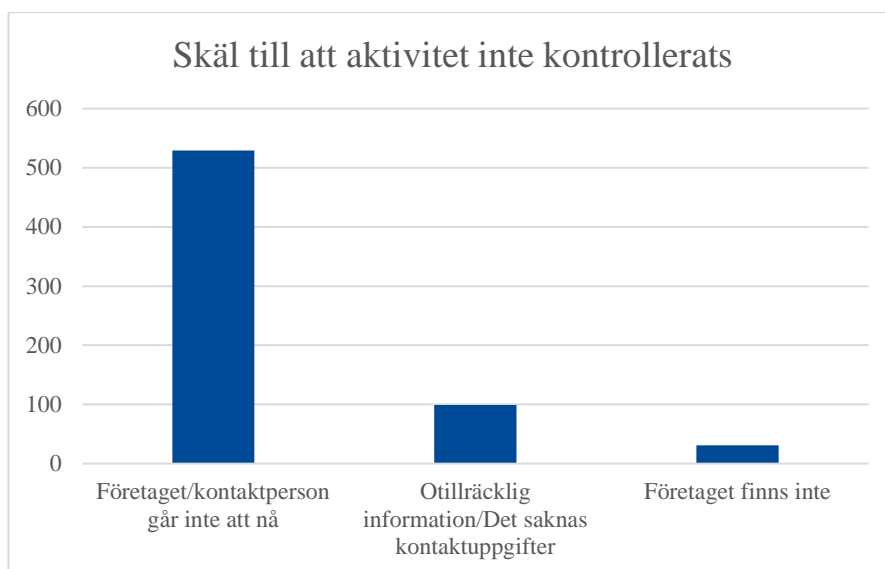
I 26 fall lämnade ersättningssökande in aktivitetsrapporten, antingen via blankett, muntligen eller via e-post, till sin arbetsförmedlare. Aktivitetsrapporter som lämnats in på detta sätt har inte kunnat kontrolleras, eftersom de bara finns lagrade hos den lokala arbetsförmedlingen där de lämnats in. Att begära ut även dessa skulle ha tagit för mycket tid och resurser i anspråk från Arbetsförmedlingen.

Ytterligare 20 personer har avaktualiserats och elva har fallit bort av andra orsaker.

Av de kvarvarande 406 aktivitetsrapporterna innehöll 55 bara andra aktiviteter, som anställningsintervjuer, kurser eller övriga arbetsfrämjande aktiviteter. 8 aktivitetsrapporter innehöll bara lämnade intresseanmälningar som inte kontrollerats. Ytterligare 7 aktivitetsrapporter var helt tomma på aktiviteter.

I de 336 aktivitetsrapporterna som kvarstod och kontrollerats fanns 1 745 arbeten redovisade. I vissa fall har det av olika skäl inte varit möjligt att nå arbetsgivaren eller rätt kontaktperson hos arbetsgivaren. I 529 fall har det inte gått att få svar på grund av att det inte varit möjligt att nå fram till rätt kontaktperson, trots att det funnits tillräckliga uppgifter om arbetsgivaren i aktivitetsrapporten. I 99 fall har den information som den ersättningssökande uppgett inte varit tillräcklig för att kunna söka upp rätt kontaktperson. I 31 fall har IAF bedömt att företaget inte existerar.

Diagram 8:1. Skäl till varför ett arbete inte kunnat kontrolleras i antal.

Problemet att nå rätt kontaktperson trots tillräckliga uppgifter har främst uppstått hos väldigt stora arbetsgivare, eftersom det har varit svårt att komma i kontakt med de personer som har information om rekryteringen i fråga.

Utöver svårigheter att nå rätt kontaktperson har möjligheten till kontroll även försvårats av att arbetsgivare i dag ofta väljer att gallra uppgifter om den ersättningssökande när tjänsten har tillsatts. Detta förfarande bedöms ha blivit vanligare i och med införandet av GDPR²⁶. Införandet av GDPR har också lett till viss tvekan hos arbetsgivarna att uppge den information som IAF har eftersökt.

Informationen som uppges i aktivitetsrapporterna är heller inte alltid tillräcklig för att kunna söka ut en arbetsgivare. Detta är särskilt vanligt när den ersättningssökande sökt anställning via ett bemanningsföretag, där aktivitetsrapporten ofta bara innehåller en vag beskrivning av det sökta arbeten och kopplingen till vilken arbetsgivare det rör sig om helt eller delvis saknas.

Granskningen av avslagsärenden

Under första kvartalet 2018 fattade arbetslöshetskassorna 11 795 avslagsärenden. Flest avslagsärenden fanns hos arbetslöshetskassan Alfa, som hade 3 132 ärenden.

²⁶ Dataskyddsförordningen, General Data Protection Regulation.

Detta motsvarar något mer än en fjärdedel av samtliga avslagsärenden under perioden.

Totalt valdes 500 av periodens 11 795 ärenden ut för kontroll. Eftersom IAF inte tidigare har undersökt avslagsärenden, fanns heller ingen tidigare kunskap om vilken typ av ärenden som är vanligast. Av denna anledning utfördes ett obundet slumpmässigt urval. Andelen ärenden per kassa i urvalet speglar därför förhållandevis väl andelen ärenden totalt. Akademikernas arbetslöshetskassa är däremot något underrepresenterat i urvalet, medan Handelsanställdas arbetslöshetskassa är något överrepresenterat. I det slumpmässiga urvalet var det åtta arbetslöshetskassor som inte kom med, eftersom de hade ett mycket begränsat antal avslagsärenden under den valda perioden.

Vid en närmare granskning av ärendena i urvalet upptäcktes att arbetslöshetskassorna felaktigt registrerat vissa avskrivna ärenden och avslutade ärenden som avslag. Det slutliga antalet granskade ärenden efter bortfall var därför 485.

8.1.4 Redigering av data – granskningen av Arbetsförmedlingen

Granskningen av Arbetsförmedlingens hantering av ärenden har visat att det är vanligt att underrättelser inte skickas när den ersättningssökande inte aktivt sökt lämpligt arbete. För att beräkna omfattningen av felaktiga utbetalningar som följd av detta har två beräkningsscenarion använts. I det ena är syftet att bättre spegla verkliga förhållanden så som de ser ut enligt tidigare IAF-rapporter, och i det andra är syftet att beräkna den maximala omfattningen av felaktiga utbetalningar.

I det första beräkningsscenariot beräknas de felaktiga utbetalningarna utifrån det insamlade materialet så som det ser ut. Detta görs utifrån följande antaganden:

- Ingen handlingskorrigerings, det vill säga sannolikheten att få en sanktion inom kategorin ”inte sökt lämpligt arbete” minskar inte, förutsatt att man fått en sanktion tidigare.
- Sannolikheten att missköta sig inom kategorin ”inte sökt lämpligt arbete” är oberoende av att till exempel inte lämna in en aktivitetsrapport i tid.

I praktiken innebär detta att om granskningen visat att en person skulle ha fått tre underrättelser för att inte aktivt ha sökt lämpligt arbete, kommer detta generera en varning, en dags avstängning och fem dagars avstängning.

I det andra beräkningsscenariot har det insamlade materialet redigerats för att spegla verkliga förhållanden när det gäller sanktionssystemets beteendeförändrande effekt hos de ersättningssökande. Detta görs utifrån följande antaganden:

- Handlingskorrigerig, det vill säga att sannolikheten att få en sanktion på grund av att inte sökt lämpligt arbete minskar om man fått en sanktion vid ett tidigare tillfälle inom kategorin. Hur personerna kommer redigeras sker genom ett randomiserat urval baserat på tidigare kunskap, där 34 procent av de som fick varning gick vidare och fick en dags avstängning. Av personer som fick en dags avstängning gick 39 procent vidare och fick fem dagars avstängning och av de som fick fem dagars avstängning så gick 39 procent vidare och fick tio dagars avstängning. 41 procent av de som fick tio dagars avstängning gick sedan vidare till att bli avstängda helt.
- Sannolikheten att missköta sig inom kategorin ”lämpligt arbete” är oberoende av att till exempel inte lämna in en aktivitetsrapport i tid. Det innebär att sannolikheten för att inte söka lämpliga arbeten är densamma oavsett om individen fått en sanktion inom en annan orsak.

I praktiken innebär detta att om granskningen visat att en person skulle ha fått tre underrättelser för att inte aktivt ha sökt lämpligt arbete, kommer detta generera en varning. Däremot bedöms vidare avstängning enligt sannolikheterna i antagandet om handlingskorrigerig ovan.

Fallbeskrivningar

Enligt granskningen skulle personen ha fått fyra underrättelser för att inte aktivt ha sökt lämpliga arbeten. I detta exempel har personen inte heller några sanktioner på riktigt. Detta har hanterats enligt följande:

Tabell 8.1. Fallbeskrivning, värderedigerig – inga tidigare sanktioner.

ID	Månad	Faktiska sanktioner	Bedömning
1	1		Inte sökt lämpligt arb.
1	2		Inte sökt lämpligt arb.
1	3		Inte sökt lämpligt arb.
1	4		Inte sökt lämpligt arb.

ID	Månad	Faktiska sanktioner	Bedömning	Redigerade värden	Sannolikhet
1	1		Inte sökt lämpligt arb.	Varning	
1	2		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa
1	3		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa
1	4		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa

IAF antar att om handläggaren hade skickat den första underrättelsen enligt reglerna, skulle personen fått en varning. De övriga tre uteblivna underrättelserna

skulle därefter bedömas enligt de sannolikheter en person har för att gå vidare i sanktionstrappan, enligt vad IAF sett i tidigare granskningar av sanktionssystemet.

Enligt granskningen borde det ha skickats flera underrättelser för att personen inte aktivt sökt lämpligt arbete. Dessutom fanns redan en faktisk sanktion. Detta hanteras enligt vad som framgår av tabell 8.2.

Tabell 8.2. Fallbeskrivning, värderedigering – tidigare sanktion.

ID	Månad	Faktiska sanktioner	Bedömning
1	1		Inte sökt lämpligt arb.
1	2		Inte sökt lämpligt arb.
1	3	Varning	
1	4		Inte sökt lämpligt arb.
1	5		Inte sökt lämpligt arb.

ID	Månad	Redigerad månad	Faktiska sanktioner	Bedömning	Redigerade värden	Sannolikhet
1	3	1	Varning			
1	1	2		Inte sökt lämpligt arb.	1 dag	100 %
1	2	3		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa
1	4	4		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa
1	5	5		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa

Personen behåller den faktiska sanktionen. En dags avstängning ges därefter med 100 procents sannolikhet, eftersom den befintliga sanktionen inte verkar ha gett någon effekt. De övriga uteblivna underrättelserna hanteras enligt sannolikheterna för varje trappsteg.

Personen har till exempel uteblivna underrättelser och faktiska sanktioner för att inte aktivt ha sökt lämpliga arbeten. Detta hanteras enligt vad som framgår av tabell 8.3.

Tabell 8.3. Fallbeskrivning, värderedigering – flera tidigare sanktioner.

ID	Månad	Faktiska sanktioner	Bedömning
1	1		Inte sökt lämpligt arb.
1	2		Inte sökt lämpligt arb.
1	3	Varning	
1	4	1 dag	
1	5		Inte sökt lämpligt arb.
1	6		Inte sökt lämpligt arb.

ID	Månad	Redigerad månad	Faktiska sanktioner	Bedömning	Redigerade värden	Sannolikhet
1	3	1	Varning			
1	4	2	1 dag			
1	1	3		Inte sökt lämpligt arb.	5 dagar	100 %
1	2	4		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa
1	5	5		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa
1	6	6		Inte sökt lämpligt arb.		Enligt sanktionstrappa

I likhet med typfall 2 flyttas de befintliga sanktionerna och den första efterkommande uteblivna underrättelser ges. Därefter gäller de observerade sannolikheterna för sanktionstrappan.

8.1.5 Redigering av sanktionsordning

I det redigerade datamaterialet finns fyra typer av sanktionsgrunder

- (1) sanktioner som de sökande redan har fått (faktiska sanktioner)
- (2) inte sökt lämpliga arbeten
- (3) missat möten
- (4) övriga orsaker.

Händelsedatumet för de fyra förseelserna har matchats mot en kassakortsvecka. Om händelsen inträffade till exempel den 7 januari 2017 har detta kopplats till kassakortsvecka 1 år 2017. Om personen inte sökt ersättning den veckan har detta hanterats genom att koppla förseelsen till en kassakortsvecka som infaller inom 16 veckor från händelsedatumets kassakortsvecka. Detta regleras i tredje stycket § 45 i lagen om arbetslöshetsförsäkringen.

Dessa sanktioner har sedan sorterats enligt händelsedatumets kassakortsvecka. Tabell 4 illustrerar ett fall där personen fått två faktiska sanktioner under den period som IAF har granskat. Det har också framkommit att personen borde ha haft två till, eftersom den inte aktivt sökt lämpliga arbeten och missat ett möte på Arbetsförmedlingen. Detta leder till att individen har fått 15 dagar felaktigt utbetalt belopp, eftersom det skulle ha utgått avstängning för fem respektive tio dagar.

Tabell 8.4. Fallbeskrivning, värderedigering. Ändring av sanktionsordning.

ID	Ersättningsvecka	Förselsegrund	Fått faktisk sanktion
1	201750	Inte sökt lämpligt arb.	Nej
1	201804	Inte lämnat aktivitetsrapport	Ja, varning
1	201805	Missat möte	Nej
1	201808	Inte lämnat aktivitetsrapport	Ja, 1 dags avstängning

ID	Ersättningsvecka	Förselsegrund	Faktiska sanktioner	Redigerade sanktioner
1	201750	Inte sökt lämpligt arb.	Nej	Varning
1	201804	Inte lämnat aktivitetsrapport	Ja, varning	1 dags avstängning
1	201805	Missat möte	Nej	5 dagars avstängning
1	201808	Inte lämnat aktivitetsrapport	Ja, 1 dags avstängning	10 dagars avstängning

8.1.6 Beräkningar för felaktiga utbetalningar vid ej skickad underrättelse

För att beräkna de felaktiga utbetalningarna har en medelveckopeng beräknats för varje individ genom antalet utbetalda dagar dividerat med utbetalat belopp för hela kassakortsveckan. Tabell 8.5 illustrerar detta.

Tabell 8.5: Beräkning av felaktiga utbetalningar.

Id	Kkvecka	Förselsegrund	Faktiska sanktioner	Redigerade sanktioner	Medelveckopeng
1	201750	2:2 (Ej sökt lämpligt arbete)	Nej	1. Varning	910
1	201804	Inte lämnat aktivitetsrapport	Ja, varning	2. 1 dags avstängning	910
1	201805	Missat möte	Nej	3. 5 dagars avstängning	910
1	201808	Inte lämnat aktivitetsrapport	Ja, 1 dags avstängning	4. 10 dagars avstängning	910

Faktiska sanktioner	Redigerade sanktioner	Medelveckopeng	Felaktig utbetalning
Nej	1. Varning	910	-
Ja, Varning	2. 1 dags avstängning	910	910
Nej	3. 5 dagars avstängning	910	4 550
Ja, 1 dags avstängning	4. 10 dagars avstängning	910	9 100

Det totala beräknade beloppet blir 14 560 kronor, men detta belopp måste korrigeras, eftersom personen fått en dags avsägning sedan innan. Den korrekta sanktionen med en dags avstängning måste därför räknas av och det totala korrigerade felaktiga beloppet blir då $14\ 560 - 910 = 13\ 650$ kronor.

8.1.7 Bedömningar för korrekta och felaktiga perioder med studier och ersättning

De personer som ingår i registersamkörningen har någon gång under 2017 fått arbetslöshetsersättning utbetald. Data för dessa personer har sedan matchats med SCB-data med uppgift om registrerade och avklarade poäng samt år och termin

för dessa. Utöver uppgift om utbetalad ersättning, används från IAF:s databas ASTAT även uppgift om godkända studier. Skälet är att regelverket i vissa fall möjliggör för personer studera med arbetslöshetsersättning. I samkörningen ingår inte personer som uppfyllt villkoren för arbetslöshetsersättning innan de har påbörjat sina studier och efter avslutade studier direkt kan få ersättning från sin arbetslöshetskassa (så kallad överhoppningsbar tid).

Vad gäller bedömningen om tid i studier och med ersättning överlappar har IAF utgått från följande fyra kriterier:

- Det summerade utbetalade beloppet under perioden (terminen) måste vara större än noll.
- Antalet ersättningsveckor under terminen ska vara mer än en vecka. Detta beror på att kurser i vissa fall börjar senare än vanligt eller att en person kan ha fått ersättning för bara en del av en vecka.
- Personen ska inte ha ett godkännande från arbetslöshetskassan att studera under en period med arbetslöshetsersättning.
- Tiden som studerande måste överlappa med tiden med ersättning. Eftersom det bara finns terminsvisa data för studier, går det inte att avgöra exakt vilka veckor en specifik kurs har pågått. Om en person till exempel har fått ersättning tio veckor och studerat motsvarande tio veckor, blir därför bedömningen att ersättning inte betalats ut felaktigt. Skälet är att ersättning till exempel skulle kunna ha betalats ut för tio veckor innan studierna började.

Med hjälp av dessa kriterier har IAF kunna bedöma följande perioder som korrekta respektive felaktiga utifrån avslutade poäng och antal veckor med ersättning.

Tabell 8.6. Antal perioder som bedömts som korrekta per antal veckor med ersättning och avslutade poäng (HP).

Korrekta Avklarade HP	Kassakortsveckor					Totalsumma	Andel
	1–5	6–10	11–15	16–20	20+		
1–10	658	355	251	159	87	1 510	38,0 %
11–20	865	134	38	59	19	1 115	28,1 %
21–30	610	5	9	6	0	630	15,8 %
30+	141	0	0	0	0	141	3,5 %
Totalsumma	2 274	494	298	224	106	3 396	85,4 %

Tabell 8.7. Antal perioder som bedömts som felaktiga per antal med ersättning och avklarade poäng (HP).

Felaktiga Avklarade HP	Kassakortsveckor					Totalsumma	Andel
	1–5	6–10	11–15	16–20	20+		
1–10	0	0	15	140	105	260	6,5 %
11–20	0	11	61	67	40	179	4,5 %
21–30	30	18	19	24	10	101	2,5 %
30+	20	6	6	7	0	39	1,0 %
Totalsumma	50	35	101	238	155	579	14,6 %

8.1.8 Bedömningar för ersättning vid sidan om företagande

De personer som ingår i registersamkörningen har någon gång under 2017 fått arbetslöshetsersättning utbetald. Data för dessa personer har sedan matchats av SCB med uppgifter från företagsregistret och Skatteverket. Från IAF:s databas ASTAT används, utöver uppgifter om utbetalningar, även uppgifter om vilande och formella företag, deltidsföretag samt bisyssla som godkänts av arbetslöshetskassorna.

Från företagsregistret använder IAF data för personernas operativa funktion inom företaget. Denna variabel finns bara fram till och med 2016. Alltså kan det i datasetet finnas personer som senare i sin ersättningsperiod startat ett företag, men som IAF inte kan kontrollera. Personer som bedriver enskild firma saknar operativ funktion. För att bedöma vilka som bedriver enskild firma används istället data om personen är registrerad för moms, samt om de har skickats in momsdeklarationer.

Som ett utgångsvärde för om det i företaget bedrivs sådan aktivitet som avses i 34 § ALF, det vill säga att företaget bör betraktas som aktivt, används summan av in- och utgående moms större än 5 000 kronor. Det valda beloppet påvisar att det inte är en ringa aktivitet som pågår i företaget.

Om det saknas ett avregistreringsdatum för moms, bedöms en utbetalning vara felaktig om det efter 6 veckor från att arbetslöshetskassan börjat betala ut ersättning fortfarande finns matchning mot momsdeklarationer. De 6 veckorna används under antagandet att ett företag kan vara inaktivt, men att fakturor kan ha betalats sent. Även om företaget är inaktivt, upphör inte personens skyldighet att redovisa moms.

Om det finns ett avregistreringsdatum för momsen, bedöms efterföljande momsredovisningar bara bestå av sådant som företagaren gjort för att kunna avveckla sin verksamhet. Detta beror på att det i reglerna finns möjlighet att som

ett led i avvecklingen av ett företag sälja lokaler, inventarier eller kvarvarande varulager, men bara i begränsad omfattning. Det kan också förekomma momsdeklarationer efter det att momsen avregistrerats. Dessa bedöms också vara ett led i avvecklingen av verksamheten. Personer som har deklarerat sin moms på årsbasis har inte kunnat kontrolleras, eftersom det inte går att med rimlig precision matcha en kassakortsvecka mot en sådan momsdeklaration.

Utbetald ersättning till personer som haft godkänd bisyssla bedöms inte som felaktig, eftersom dessa ersättningssökande har ett godkännande från arbetslöshetskassan att bedriva näringsverksamhet. Om personen under ersättningsperioden utökat bisysslans omfattning går inte att se i data.

Om en person är att betrakta som företagare och om ett företag är att betrakta som vilande, bedöms från fall till fall. Det finns många omständigheter som kan påverka arbetslöshetskassornas bedömning av detta. Ovanstående kriterier för bedömning kan därför inte anses som precisa, utan som ett försök att med förhållandevis generösa kriterier ändå kunna nå fram till en rimlig bedömning av felaktiga utbetalningar vid företagande.

8.1.9 Beräkningsprinciper

Felaktiga utbetalningar Arbetsförmedlingen

För att beräkna de felaktiga utbetalningarna som orskas av Arbetsförmedlingens hantering har IAF använt två beräkningsscenarier. Det första har sin grund i den kunskap IAF har sedan tidigare granskningar om sanktionssystemets beteendeförändrade effekt hos de ersättningssökande. Detta scenario antar att givet en viss typ av sanktion, har varje individ i datasetet en viss sannolikhet att de sökande ändrar sitt beteende och på så sätt undgå att få fler sanktioner. Sannolikheterna som IAF har använt utgår från en pågående granskning av sanktioner. Detta scenario ger en lägre skattning av de felaktiga utbetalningarna och bedöms vara det mest sannolika.

Det andra beräkningsscenariot utgår i stället från att samtliga fel som upptäckts i ärendegranskningen är sanktioner som uteblivit, vilket bedöms som mindre sannolikt. I detta scenario antogs att ingen handlingskorrigerings skulle äga rum, vilket ger en högre uppskattning av de felaktiga utbetalningarna.

Scenarierna kan i viss mån tolkas som minimi- respektive maximivärden för de felaktiga utbetalningarna orsakade av felaktig hantering av underrättelser hos Arbetsförmedlingen.

Beräknade belopp utgår ifrån ersättningstagarnas dagpenning och beräknas i de fall det är aktuellt som längst fram till och med vecka 22, 2018. Eventuell

ersättning som utgått efter vecka 22 ingår inte i de beräkningar IAF gjort. För att beräkna felaktiga utbetalningar på årsbasis, har de beräknade felaktiga utbetalningarna i urvalet ställts mot de summerade utbetalningarna för populationen. Andelen används därefter för att beräkna felaktiga utbetalningar för helåret 2017. Eventuell effekt på ersättningsperiodens längd har inte uppskattats.

Det är viktigt att notera att IAF i det första scenariot har tagit hänsyn till att ersättningssökande som får sanktioner generellt ändrar sitt beteende. Ju mindre beteendeförändrande effekt som antas, desto större blir de beräknade felaktiga utbetalningarna. Detta förklarar varför det senare scenariot påvisar avsevärt mycket högre beräknade felaktiga utbetalningar.

Felaktiga utbetalningar arbetslöshetskassorna

Likt beräkningarna som gjorts för felaktiga utbetalningar på grund av Arbetsförmedlingens hantering, ingår i beräkningarna för ärendegranskningen av arbetslöshetskassorna endast utbetalningar till och med vecka 22, 2018. För denna beräkning finns inget behov av att ta hänsyn till beteendeförändringar, varför beräkningarna utgår ifrån resultatet av ärendegranskningen så som det ser ut.

Skäl till avslag

Vad gäller avslagsärenden är den enskilt vanligaste orsaken till avslag att arbetsvillkoret inte är uppfyllt – detta motsvarar 170 ärenden. Det var 46 ärenden där arbetslöshetskassan korrekt bedömt att den ersättningssökande inte stod till arbetsmarknadens förfogande, bland annat genom att inte vara inskriven på Arbetsförmedlingen. Avslag på grund av att den ersättningssökande i första hand är företagare eller studerande stod för 26 respektive 24 ärenden.

De resterande 219 avslagsärendena hade olika orsaker. En vanlig orsak var avslag på grund av att den sökande inte skickat in fullständigt underlag. I dessa fall hade den sökande till exempel inte skickat in arbetsgivarintyg eller intyg om studier.

8.1.10 Beräkningar

De felaktiga utbetalningarna har beräknats genom formeln:

$$\% \text{ fel} = \frac{\sum | \text{Felaktiga utbetalningar i kr} |}{\sum \text{Utbetald ersättning för rampopulationen}}$$

Felaktigt utbetald ersättning på grund av att Arbetsförmedlingen inte alltid skickar underrättelser trots att de borde och med antagande om att de ersättningssökande förändrar sitt beteende, beräknas för rampopulationen motsvara 76 miljoner kronor. Utifrån beräknat intervall motsvarar detta:

$$0,5 \% \text{ till } 2 \% = \frac{| 30\,000\,000 \text{ till } 123\,000\,000 |}{6\,368\,000\,000}$$

Detta uppräknat till 2017 års utbetalade ersättning motsvarar 146 miljoner kronor med beräknade konfidensintervall som motsvarar 57–235 miljoner kronor. Beloppet består i sin helhet av för mycket utbetald ersättning.

Görs beräkningen i stället utan ett antagande om de ersättningssökande ändrar sitt beteende, ges en punktskattning på 598 miljoner kronor och ett konfidensintervall motsvarande:

$$7 \% \text{ till } 12 \% = \frac{| 451\,000\,000 \text{ till } 744\,000\,000 |}{6\,368\,000\,000}$$

Felaktigt utbetald ersättning på grund av felaktiga beslut hos arbetslöshetskassorna beräknas för rampopulationen till 50 miljoner kronor med följande konfidensintervall:

$$0,3 \% \text{ till } 1,3 \% = \frac{| 20\,000\,000 \text{ till } 81\,000\,000 |}{6\,368\,000\,000}$$

Detta uppräknat till 2017 års utbetalade ersättning motsvarar 96 miljoner kronor med ett konfidensintervall som motsvarar 38–154 miljoner kronor. Beloppet består till två tredjedelar av för mycket utbetald ersättning och resterande del av för lite utbetald ersättning.

Beräkningar av felaktiga utbetalningar vid sidan om studier

För de som någon gång under 2017 fick arbetslöshetsersättning var summan av felaktiga utbetalningar ungefär en miljon kronor. Noteras bör att IAF har följt hela personens ersättningsperiod. Det betyder att beloppet en miljon kronor inte avser bara 2017, utan perioder som sträcker sig tillbaka till och med 2013. Vissa

personer har fått ersättning under flera sommaruppehåll, medan andra bara fått ersättning under ett sommaruppehåll. Skillnaden mellan hur mycket som betalats ut felaktigt skiljer sig därför också mycket från person till person. Medelbeloppet var 22 000 kronor och medianen 25 676. Det största felaktigt utbetalade beloppet var 45 500 kronor.

För samtliga personer i urvalet har det betalats ut ungefär 24,4 miljarder kronor i arbetslöshetsersättning. Av detta visar samkörningen att ungefär 60 miljoner är felaktigt utbetald ersättning. Detta motsvarar 0,25 procent av totalt utbetald ersättning. För 2017 uppskattas därmed de felaktiga utbetalningarna motsvara ungefär 30 miljoner kronor. Det är viktigt att ha i åtanke att denna uppskattning fungerar väl i närtid, men att beloppet kan förändras mycket beroende på rådande konjunktur och tillgången på studieplatser.

Beräkningar av felaktiga utbetalningar vid sidan om företagande

De felaktiga utbetalningar som enligt bedömning förekommit motsvarar 0,1 procent av den utbetalade ersättningen för populationen. För 2017 skulle detta motsvara 15 miljoner kronor. Antagandet om in- och/eller utgående moms större än 5 000 kronor per månad innebär att det bedrivs förhållandevis omfattande aktivitet i företaget. Därför är det beräknade felaktiga beloppet sannolikt en underskattning.

POSTADDRESS:
IAF
Box 210
641 22 Katrineholm

TELEFON: 0150 - 48 70 00
FAX: 0150 - 48 70 02
EPOST: iaf@iaf.se
WEBB: www.iaf.se

